

**ՀԱԿԱԿՈՌՈՒԴՑԻՈՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ
ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹՅՈՒՆ**

**ՀԱԿԱԿՈՌՈՒԴՑԻՈՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹՅԱՆ
(ՀԱՆ) ՀԵՏԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՁԵԿՈՒՅՑ**

**ԱՐՄԵՆ ԹՈՐՈՍՅԱՆ. «ԵՕՅ-Ի ՏՂԱ», «ՄԱՐԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ»
ԵՎ ՀԱՐՑԵՐ ԱՌԱՆՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԻ**

Գործող անձ՝

Արսեն Թորոսյան

Հակակոռուպցիոն ազգային նախաձեռնություն

Արսեն Թորոսյան. «ՅՕՅ-ի տղա», «մահվան նախարար» և հարցեր առանց պատասխանների

Համավարակ COVID-19, միլիարդավոր դրամների սուղիտ, զոհվածների նույնականացման խնդիրներ, ընտանեկան բիզնես և իշխանության ամենահակասական ներկայացուցիչներից մեկի պատմությունը:

Արսեն Թորոսյանը կառավարող «Քաղաքացիական պայմանագիր» կուսակցության ամենահակասական դեմքերից է: Կրթությամբ բժիշկ, «ՄԻԲՄ» բժշկական կենտրոնի նախկին տնօրեն, առողջապահության նախարար, վարչապետի աշխատակազմի ղեկավար, խորհրդարանի պատգամավոր, իսկ այսօր՝ Հայաստանի աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարար:

Իր կարիերայի տարբեր փուլերում նա տարբեր մականուններ է ստացել: Կորոնավիրուսի համավարակի ժամանակ նրան անվանում էին «ՅՕՅ-ի տղա»՝ Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության (Всемирная организация здравоохранения) հանձնարարականներին ցուցադրական հավատարմության և միջազգային չափանիշներին մշտապես հղում անելու համար: 44-օրյա պատերազմից հետո հանրային դաշտում նրան կպավ մեկ այլ՝ շատ ավելի ծանր մականուն՝ «մահվան նախարար», որը կապված էր զոհված զինծառայողների նույնականացման ճգնաժամի և դատաբժշկական փորձաքննության համակարգի աշխատանքի հետ: Նույնիսկ շատ քաղաքական դաշնակիցներ նախընտրում էին Թորոսյանին բնութագրել մեկ բառով՝ «տոքսիկ»:

Իշխանության մեջ գտնվելու տարիներին Թորոսյանը բազմիցս դարձել է հանրային և քաղաքական աղմկահարույց բախումների մասնակից: Նա իր ընդդիմախոսներին անվանում էր ստախոսներ ու ծաղրածուներ, մասնակցում էր ներքաղաքական ռեզոնանսային վեճերին և հանդես գալիս լայն արձագանք առաջացնող հայտարարություններով:

Թորոսյանը հրապարակայնորեն Հայ առաքելական եկեղեցու 1700-ամյա պատմությունն անվանել է առասպել, որը անհրաժեշտ է «հիմնահատակ քանդել» <https://ria.ru/20240513/armeniya-1945507991.html>, և խորհրդարանի ամբիոնից հայտարարել է իր այթեիստ լինելու մասին: <https://verelq.am/ru/experts/show/98401>

Կասկածի տակ էր դնում հայ հասարակության մեջ կրոնի դերի մասին ավանդական պատկերացումները, հանդես էր գալիս Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման հարցում մոտեցումների վերանայման օգտին: <https://www.armenianreport.com/print/409171/>

Իսկ վերջին շրջանում կոչ է անում ծավալուն ներգաղթի և պետության զարգացման մոնոէթնիկ մոդելից հրաժարվելու մասին: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02mLh1inFT53JimRuSGuAeubT6gnhGchYaTDWaMjek3g8eMrtrVpaHN9X5aGnmAoyql&id=61585433645714

Միևնույն ժամանակ, Արսեն Թորոսյանն իրեն դիրքավորում էր որպես պետական համակարգում չարաշահումների և կոռուպցիայի դեմ անգիջում պայքարի կողմնակից: Տարբեր տարիների հենց նրա հայտարարություններն են առիթ դարձել ստուգումների, հետաքննությունների և հենց իշխանության ներսում բախումների համար:

Այնուամենայնիվ, Թորոսյանի գործունեության վերաբերյալ ամենալուրջ հարցերը կապված են ոչ թե նրա հայտարարությունների, այլ ընդունված որոշումների հետևանքների հետ:

COVID-19 համավարակ, մեկ շնչի հաշվով մահացության ամենաբարձր ցուցանիշներից մեկն աշխարհում, ավելի քան 50 միլիարդ դրամի պետական ծախսեր, գնումներ՝ վերահսկողության ստանդարտ ընթացակարգերից դուրս, Հաշվեքննիչ պալատի եզրակացությունները համակարգային խախտումների մասին և դեղորայքի հաշվառման մեջ գրեթե 7 միլիարդ դրամի անհամապատասխանություններ: 44-օրյա պատերազմից հետո գոհվածների նույնականացման խնդիրներ, Աբովյանի դիահերձարանում զինձառայողների մասունքների պահման հետ կապված սկանդալ, գոհվածների ընտանիքների բողոքներ և հարցեր դատարժշկական համակարգի աշխատանքի վերաբերյալ: Ընտանիքի հետ կապված ընկերությունների պետական ֆինանսավորում, գույքային ակտիվների ընդլայնում, ձկնաբուծական բիզնես, հողային գործարքներ և նախագծեր, որոնցում նորից ու նորից հայտնվում են նախկին նախարարի մերձավոր շրջապատի ներկայացուցիչները:

ՀԱՆ-ի այս հետաքննությունը փորձ է հավաքելու այս բոլոր պատմությունները մեկտեղ: Ոչ թե որպես առանձին սկանդալների, հրապարակումների ու փոխադարձ մեղադրանքների շարք, այլ որպես որոշումների, հետևանքների, ֆինանսական հոսքերի, գործարար կապերի և այն հարցերի փաստագրական ժամանակագրություն, որոնք մինչ օրս մնում են առանց սպառիչ պատասխանների:

Թորոսյանի համավարակը. լոկդաուն, վերահսկողություն և 3144 մահ՝ մեկ միլիոն բնակչի հաշվով

COVID-19 համավարակը դարձավ վերջին տասնամյակների ընթացքում Հայաստանի առողջապահական համակարգի գլխավոր փորձությունը: Առանցքային որոշումների կայացման պահին երկրի առողջապահության նախարարությունը գլխավորում էր Արսեն Թորոսյանը:

Հենց նրա օրոք ներդրվեցին ամենախիստ սահմանափակող միջոցները, կիրառվեցին թվային վերահսկողության մեխանիզմներ, կազմակերպվեց պացիենտների պարտադիր հոսպիտալացման համակարգը, իսկ հետագայում իրականացվեց զանգվածային պատվաստումների ծրագիրը:

Չնայած ամիսներ տևած արտակարգ դրության ռեժիմին, բյուջետային ահռելի ծախսերին և վերահսկողության աննախադեպ միջոցառումներին՝ համավարակի վերջնական ցուցանիշները Հայաստանի համար եղան աշխարհում ամենաձանրերից մեկը: «Our World in Data» նախագծի տվյալներով՝ մինչև 2023 թվականի մարտը COVID-19-ից մահացությունը երկրում կազմում էր մոտ 3144 մահ՝ մեկ միլիոն բնակչի հաշվով: Այս ցուցանիշով Հայաստանը հայտնվեց բնակչության թվի հաշվարկով կորոնավիրուսից ամենաբարձր մահացությունն ունեցող պետությունների շարքում:

https://en.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemic_death_rates_by_country

Այս համապատկերում համավարակի շրջանի կառավարչական որոշումների արդյունավետության հարցերը մինչ օրս մնում են հանրային և փորձագիտական քննարկումների առարկա:

Հակակոռուպցիոն ազգային նախաձեռնություն

«Ոչ առանձնապես վտանգավոր վարակից» մինչև սխալների ընդունում

COVID-19 համավարակն ուղեկցվում էր ոչ միայն աննախադեպ սահմանափակումներով, այլև իշխանությունների պաշտոնական դիրքորոշման բազմաթիվ փոփոխություններով: Համավարակի զարգացմանը զուգընթաց Արսեն Թորոսյանի հայտարարությունները հաճախ հակասության մեջ էին մտնում ինչպես նախկին գնահատականների, այնպես էլ կառավարության հետագա որոշումների հետ:

2020 թվականի մարտի 1-ին՝ Հայաստանում կորոնավիրուսի առաջին դեպքի գրանցումից հետո, Թորոսյանը հայտարարեց, որ COVID-19-ը չի դասվում առանձնապես վտանգավոր վարակների շարքին, ինչպիսիք են ժանտախտը, խոլերան կամ Էբոլա տենդը, այլ իրենից ներկայացնում է նոր շնչառական վիրուս, որը նմանություններ ունի արդեն հայտնի հիվանդությունների հետ: Նախարարը նաև նշում էր, որ երկրում կան գրիպի և այլ վարակների դեմ կիրառվող դեղամիջոցներ, սակայն այդ պահին դրանց օգտագործման անհրաժեշտությունը չկա:

Այնուամենայնիվ, արդեն մի քանի շաբաթ անց իշխանությունները սկսեցին խոսել առողջապահական համակարգի համար լուրջ սպառնալիքի և աննախադեպ սահմանափակումների անհրաժեշտության մասին:

Ամենավիճահարույց դրվագներից մեկը դարձավ դիմակների հետ կապված պատմությունը: Համավարակի սկզբնական շրջանում Թորոսյանը հայտարարում էր, որ սովորական բժշկական և կտորից դիմակները ընդունակ չեն ապահովել լիարժեք պաշտպանություն վիրուսից, իսկ արդյունավետ պաշտպանություն ապահովում են միայն FFP3 կամ N95 դասի ռեսպիրատորները՝ հերմետիկ պաշտպանիչ ակնոցների հետ համակցված:

Ուշացումով իշխանությունները դիմակ կրելը պարտադիր դարձրին գրեթե ամենուր: Բացատրելով դիրքորոշման փոփոխությունը՝ Թորոսյանը հայտարարեց, որ սկզբնական հայտարարությունները կապված էին նաև պաշտպանիչ միջոցների համաշխարհային դեֆիցիտի և վիրուսի մասին տեղեկատվության պակասի հետ:

Մինևույն ժամանակ, ընդդիմության կողմից հնչող քննադատությունների ֆոնին, Թորոսյանը պնդում էր, որ Հայաստանի առողջապահական համակարգն աշխատում է իր հնարավորությունների սահմանագծին և անում է զգալիորեն ավելին, քան նախատեսված էր: Սակայն ավելի ուշ

նախարարը փաստացի ընդունեց, որ որոշումների մի մասը կարող էր կայացված լինել ուշացումով:

«Մենք, հնարավոր է, դանդաղել ենք տարբեր իրավիճակներում որոշումներ կայացնելիս», - հայտարարել էր Թորոսյանը՝ դա բացատրելով նոր հիվանդության մասին տեղեկատվության պակասով և բազմաթիվ անորոշություններով, որոնք ուղեկցում էին համավարակին:

Հատկանշական է, որ արդեն 2021 թվականի գարնանը՝ կորոնավիրուսի հերթական ալիքի ժամանակ, երբ երկրում օրական գրանցվում էր մոտ հազար նոր վարակման դեպք և օրական մինչև 25 մահ, իշխանությունները հրաժարվեցին վերադառնալ խիստ սահմանափակումներին՝ դա հիմնավորելով տնտեսությանը լրացուցիչ վնաս հասցնելուց խուսափելու անհրաժեշտությամբ:

Այսպիսով, համավարակն ուղեկցվեց ոչ միայն լայնածավալ սահմանափակումներով, այլև տեղի ունեցողի պաշտոնական գնահատականների մշտական ճշգրտումներով՝ սկսած այն հայտարարություններից, թե կորոնավիրուսը չի դասվում առանձնապես վտանգավոր վարակների շարքին, մինչև առողջապահական համակարգի հնարավոր կոլապսի մասին նախազգուշացումները և դրան հաջորդած ուշացած որոշումների ընդունումը:

<https://www.azatutyun.am/a/30579703.html>

<https://fip.am/ru/33283>

«BO3-ի տղա». ինչպես էին ԱՀԿ (BO3) հանձնարարականներն ազդում Հայաստանի քովիդյան քաղաքականության վրա

Համավարակի ողջ ընթացքում հայաստանյան իշխանությունները պարբերաբար հղում էին անում ԱՀԿ հանձնարարականներին՝ առողջապահության ոլորտում առանցքային որոշումներ կայացնելիս: Հենց այդ պատճառով Թորոսյանի կողմնակիցների համար «BO3-ի տղա» մականունը դարձավ միջազգային բժշկական չափանիշներին հավատարմության խորհրդանիշ, իսկ քննադատների համար՝ արտաքին հանձնարարականներին չափից ավելի ապավինելու նշան, որոնց արդյունավետությունը հետագայում դարձավ հանրային վեճերի առարկա:

Համավարակ առանց տենդերների. ինչպես տասնյակ միլիարդավոր դրամներ դուրս բերվեցին պետական գնումների սովորական ռեժիմից

Համավարակի շրջանում իշխանությունների առաջին որոշումներից մեկը դարձավ քովիդյան գնումների փաստացի դուրսբերումը պետական վերահսկողության ստանդարտ համակարգից: Ավելին, 2020 թվականի մարտի 12-ին ընդունված որոշմանը տրվեց հետադարձ ուժ. դրա գործողությունը տարածվեց հունվարի 25-ից կնքված գործարքների վրա, երբ Հայաստանում դեռևս կորոնավիրուսի ոչ մի պաշտոնական դեպք չէր գրանցվել: Երկրում COVID-19-ի առաջին պաշտոնական դեպքն արձանագրվել էր միայն մարտի 1-ին:

Կառավարության որոշման համաձայն՝ մեկ անձից կատարվող գնումներն այլևս չէին սահմանափակվում նախկինում սահմանված 30 օրացուցային օր ժամկետով, կարող էին իրականացվել գնումների էլեկտրոնային համակարգից դուրս, իսկ առանձին դեպքերում թույլատրվում էր գործարքներ կնքել առանց գրավոր պայմանագրի, հաշիվ-ապրանքագրի կամ ՀԴՄ կտրոնի: Նման միջոցների անիրաժեշտությունը իշխանությունները բացատրում էին արագ զարգացող համաճարակային իրավիճակին օպերատիվ արձագանքելու պահանջով:

Մարտի 26-ին կառավարությունը հաստատեց համավարակի հետևանքների հակազդման համալիր ծրագիր: Հետագայում ընդունվեց ևս 25 որոշում՝ ուղղված COVID-19-ի տնտեսական և սոցիալական հետևանքների հաղթահարմանը:

«Transparency International»-ի տվյալներով՝ հակաճգնաժամային միջոցառումների ընդհանուր ծավալը գնահատվում էր մոտ 300 միլիոն ԱՄՆ դոլար: Դրանց ֆինանսավորման համար Ազգային ժողովը փոփոխություններ կատարեց պետական բյուջեում, ինչը թույլ տվեց պակասուրդն ավելացնել մոտ 320 միլիարդ դրամով կամ շուրջ 660 միլիոն ԱՄՆ դոլարով:

Առողջապահության նախարարության տվյալներով՝ 2020 թվականին COVID-19-ի կանխարգելման և հիվանդների բուժման նպատակով ուղղվել է 26 միլիարդ 491 միլիոն 923 հազար դրամ: 2021 թվականին ծախսերը կազմել են ևս 27 միլիարդ 744 միլիոն 225 հազար 703 դրամ:

Բյուջետային միլիարդավոր ծախսերին զուգահեռ՝ Հայաստանը ստացել է նաև զգալի արտաքին ֆինանսական աջակցություն: 2020 թվականի մարտի 11-ից մինչև 2021 թվականի նոյեմբերի 17-ն ընկած ժամանակահատվածում համավարակի դեմ պայքարի համար ներգրավվել է 472,4 միլիոն դոլարի միջազգային օգնություն, որից 358,6 միլիոն դոլարը (76%) կազմել են վարկերը, իսկ 113,7 միլիոն դոլարը (24%)՝ դրամաշնորհները:

Կառավարության պաշտոնական տեղեկատվության համաձայն՝ միջոցներն ուղղվել են առողջապահական համակարգի կարիքներին, համավարակին պատրաստվածության մակարդակի բարձրացմանը և օպերատիվ արձագանքման ապահովմանը:

Այնուամենայնիվ, նման լայնածավալ ծախսերն ուղեկցվում էին դրանց բաշխման թափանցիկության վերաբերյալ հարցերով: «Transparency International»-ն իր ամփոփիչ զեկույցում Հայաստանը դասել է COVID-19-ի հետ կապված բյուջետային ծախսերի սահմանափակ հաշվետվողականություն ունեցող երկրների շարքին: <https://www.armeips.am/ppcm/public/reports>

Մասնավորապես, խոսքը վերաբերում էր առողջապահության նախարարության՝ մեկ անձից գնման և մեկ անձից հրատապ գնման ընթացակարգերով կատարված գնումների մասին տեղեկատվության բացակայությանը բաց հասանելիության մեջ: Բացի այդ, կազմակերպությունը փորձում էր տվյալներ ստանալ կորոնավիրուսի դեմ պայքարի նվիրատվությունների կուտակման հատուկ գանձապետական հաշվով միջոցների շարժի վերաբերյալ: Սակայն առողջապահության նախարարությունը հայտնել էր, որ ամբողջական տեղեկատվությունը կտրամադրվի իրավիճակի կարգավորումից և տվյալների ամփոփումից հետո:

Միայն «Transparency International»-ի զեկույցի հրապարակումից հետո իրավիճակը մասնակիորեն փոխվեց: 2020 թվականի հուլիսի 20-ից սկսած՝ առողջապահության նախարարության հրատապ գնումների մասին տեղեկությունները սկսեցին հրապարակվել պետական գնումների էլեկտրոնային համակարգում: Հենց այդ պահից հնարավորություն ընձեռվեց հետևել, թե որ ընկերություններին և ինչ ծավալներով են բաշխվել համավարակի դեմ պայքարին ուղղված միջոցները:

Այս գնումների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ միլիարդավոր դրամների պայմանագրերի զգալի մասը կենտրոնացած էր մատակարարների սահմանափակ շրջանակի շուրջ:

Ուն բաժին հասան քովիդյան միլիարդները. մատակարարներ, հրատապ գնումներ և պայմանագրեր առանց մրցակցության

Հրատապ գնումների մասին տվյալների հրապարակումից հետո հնարավոր դարձավ հետևել, թե որ ընկերություններին են բաշխվել համավարակի դեմ պայքարի համար հատկացված միջոցները: Հրապարակված պայմանագրերի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ ֆինանսավորման

խոշորագույն ծավալները կենտրոնացած էին պատվաստանյութերի միջազգային մատակարարների և երկրի ներսում խոշոր կապալառուների սահմանափակ շրջանակի շուրջ:

Գնումների ամենամեծ ծավալները բաժին են ընկել 2021 թվականին՝ կորոնավիրուսի դեմ պատվաստանյութերի ձեռքբերման ժամանակահատվածին: Խոշորագույն մատակարարների թվում էին «HUMAN VACCINE» ՍՊԸ-ն, «SINOPHARM INTERNATIONAL HONGKONG LIMITED»-ը, UNICEF-ը և «Միկրոգեն»-ը: Հենց այս կազմակերպությունների միջոցով են իրականացվել բնակչության պատվաստման ծրագրի հետ կապված պատվաստանյութերի և դեղամիջոցների հիմնական գնումները:

Պատվիրատու	Պայմանագրի ծանկագիրը	Ընտրված մասնակից	ՀՀՀ կողմ համաժեշտ	Պայմանագրի կնքման ամսաթիվ	Գնման ընթացակարգ	Գնման առարկայի անվանում	Պայմանագրի գնման արժեք	Պայմանագրի գումարը	Քաշված կային տնտեսում	Պայման
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ ԱԼ ՀՄՍԱՊԹԲ-2020/25-1	Մ.Լ.Լ. Փարմ ՍՊԸ	02567316	20/07/2020	ՀՄՍ	Բժշկական կազմակերպության անվանումներ	42475000	42475000	0	Բեռնել (
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ԼԻԿՎՈՐ-1045611681	Լիկվոր ՓԲԸ	01201697	04/08/2020	ՀՄՍ	Առողջապահական և լաբորատոր կյութեր	8448480	8448480	0	Բեռնել (
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՄԻՓԻՄԵԴ-4811242044	Միփիմեդ ՍՊԸ	03519299	07/08/2020	ՀՄՍ	Առողջապահական և լաբորատոր կյութեր	1531800	1531800	0	Բեռնել (
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ԵՐԶԻՄ-9778920555	Երևանի քիմիա-դեղագործական ֆիրմա ԲԲԸ	00801189	07/08/2020	ՀՄՍ	Առողջապահական և լաբորատոր կյութեր	369360	369360	0	Բեռնել (
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՍՍՏ-ԲԵՍ-07-08	ՍՍՏ-ԲԵՍ ՍՊԸ	02636525	07/08/2020	ՀՄՍ	Առողջապահական և լաբորատոր կյութեր	662500	662500	0	Բեռնել (
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ԼԵՑԿՈՆԵՑԱ-8121814977	«ԼԵՑԿՈՆԵՑԱ» ՍՊԸ	04414816	10/08/2020	ՀՄՍ	Առողջապահական և լաբորատոր կյութեր	3239500	3239500	0	Բեռնել (
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ԼԻԿՎՈՐ-7260376655	Լիկվոր ՓԲԸ	01201697	10/08/2020	ՀՄՍ	Առողջապահական և լաբորատոր կյութեր	10937520	10937520	0	Բեռնել (
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ԵՐԶԻՄ-1210236460	Երևանի քիմիա-դեղագործական ֆիրմա ԲԲԸ	00801189	10/08/2020	ՀՄՍ	Առողջապահական և լաբորատոր կյութեր	108540	108540	0	Բեռնել (

Պատվիրատու	Պայմանագրի ծածկագիրը	Ընտրված մասնակից	ԳՎԳ կող համարժեք	Պայմանագրի կնքման ամսաթիվ	Գնման քանակագրություն	Գնման անարկայի անվանում	Պայմանագրի քննարկումը գումարը	Պայմանագրի գումարը ֆինանսական միջոցներով	Հաշվարկային տնտեսում	Պայմանագիր	Հաշվարկային տնտեսում
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ ԱՆ ԲՍԱԴԹԲ-2021/5-1	ԿրկինՆՍ ԵԴԸ	03519299	12/04/2021	ՀՐԱ	դեղեր	507266700	366994750	0	Բեռնել (1)	Բեռն
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ ԱՆ ԲՍԱԴԹԲ-2020/5-2	ԿրկինՆՍ ԵԴԸ	03519299	16/03/2020	ԲՄ	դեղեր	4913066918.4	491306905.04	0	Բեռնել (1)	Բեռն
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ ԱՆ ԲՍԱԴԹԲ-2021/1-1	ԿրկինՆՍ ԵԴԸ	03519299	15/02/2021	ԲՄ	դեղեր	64374192	40830000	0	Բեռնել (1)	Բեռն
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ ԱՆ ՄՍԱԴԹԲ-2020/5-2/1	ԿրկինՆՍ ԵԴԸ	03519299	01/12/2020	ՄԱ	դեղեր	49130661.9	49130661.9	-9.313225746154785e-10	Բեռնել (1)	Բեռն
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ԱՐՓԻՄԵԴ-4811242044	ԿրկինՆՍ ԵԴԸ	03519299	07/08/2020	ՀՄԱ	Առողջապահական և լաբորատոր կյութեր	1531800	1531800	0	Բեռնել (1)	Բեռն
ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ԱՐՓԻՄԵԴ-1854353392	ԿրկինՆՍ ԵԴԸ	03519299	08/10/2020	ՀՄԱ	Առողջապահական և լաբորատոր կյութեր	1142407.68	1142407.68	0	Բեռնել (1)	Բեռն

Ընդ որում, ընկերությունը շուկայի նոր մասնակից չէր: «ԱՐՓԻՄԵԴ»-ն ակտիվորեն համագործակցում էր պետական կառույցների հետ և առողջապահության համակարգի տեղեկատվական մասնակցում էր դեռևս մինչև համավարակը: «Հետք»-ի հրապարակման համաձայն՝ դրա սեփականատեր Վաչագան Ղազարյանը (ով կապ չունի նախագահ Սերժ Սարգսյանի անվտանգության ծառայության նախկին պետ Վաչագան Ղազարյանի հետ) դեռ 2017 թվականին Հայաստանի Հանրապետական կուսակցությունից պատգամավորության թեկնածու էր: Այդ պահին նրան էր պատկանում «ԱՐՓԻՄԵԴ»-ի բաժնետոմսերի 97%-ը, իսկ 3%-ը Հայաստանի Սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանի որդու՝ Արտակ Հարությունյանի սեփականությունն էր:

Բացի «ԱՐՓԻՄԵԴ»-ից, Վաչագան Ղազարյանը նաև «Վաս-Ֆարմամեդ» և «Կոտայք» ընկերությունների սեփականատերն էր: Մինևս ժամանակ, «Հետք»-ը դեռևս մինչև համավարակը նշում էր, որ «ԱՐՓԻՄԵԴ»-ը կանոնավոր կերպով հաղթում էր առողջապահության ոլորտի պետական տեղեկատվություն:

<https://hetq.am/ru/article/77131>

Մեկ անձից հրատապ գնման ընթացակարգով գնումներին մասնակցած մյուս տեղական մատակարարները ստացել են զգալիորեն ավելի փոքր պայմանագրեր, որոնք, որպես կանոն, չափվում էին տասնյակ միլիոն դրամներով կամ ավելի պակաս:

Այսպիսով, համավարակի շրջանի միջոցների հիմնական ծավալները կենտրոնացված էին պատվաստանյութերի միջազգային մատակարարների

և երկրի ներսում խոշոր կապալառուների սահմանափակ շրջանակի շուրջ: Թե ինչ չափանիշներով են բաշխվել բազմամիլիոնանոց և միլիարդանոց պայմանագրերը, և որքանով է մրցակցային եղել մատակարարների ընտրության գործընթացը, մինչ օրս լիովին թափանցիկ չէ :

Համավարակի ապահովագրողները. ում բաժին հասավ առողջապահության նախարարության 2,3 միլիարդ դրամը

Համավարակի շրջանում առողջապահության նախարարությունն ապահովագրական ընկերություններին է ուղղել ավելի քան 2,3 միլիարդ դրամ: Այս միջոցների խոշորագույն ստացողներն են դարձել «Ռոսգոսստրախ-Արմենիա»-ն (այժմ՝ «ԼԻԳԱ ԻՆՇՈՒՐԱՆՍ»), «Ինգո Արմենիա»-ն և «Նաիրի Ինշուրանս»-ը:

Պետական գնումների տվյալների համաձայն՝ ապահովագրողների շրջանում խոշորագույն ստացողը եղել է «Ռոսգոսստրախ-Արմենիա» ՓԲԸ-ն, որի հետ կնքվել են 919 688 584 դրամի պայմանագրեր: 2022 թվականի դեկտեմբերին ընկերությունը վերանվանվել է «ԼԻԳԱ ԻՆՇՈՒՐԱՆՍ»:

Երկրորդ տեղում հայտնվել է «Ինգո Արմենիա» ընկերությունը՝ 895 միլիոն 201 հազար 417 դրամի պայմանագրերի ծավալով: «Հետք»-ի տվյալներով՝ ընկերության բաժնետոմսերի 25%-ը պատկանում էր Հայաստանի առողջապահության նախկին նախարար Լևոն Ալթունյանին: Ալթունյանն ինքը հաստատել էր բաժնեմասի առկայությունը՝ հայտարարելով, որ իր բաժնետոմսերը հանձնել է հավատարմագրային կառավարման:

<https://hetq.am/hy/article/166232>

Երրորդ տեղը զբաղեցրել է «Նաիրի Ինշուրանս» ընկերությունը՝ ստանալով 487 162 642 դրամի պայմանագրեր: 2021 թվականին Հայաստանի Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով ներկայացված հայտարարագրի համաձայն՝ ընկերության բաժնետոմսերի 60%-ի սեփականատերը եղել է Հայաստանի երկրորդ նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանի որդին՝ Լևոն Քոչարյանը: <https://verelq.am/ru/node/129898>

Այսպիսով, միայն այս երեք ապահովագրական ընկերություններին է բաժին ընկել առողջապահության նախարարության ավելի քան 2,3 միլիարդ դրամի պայմանագրերը:

Առողջապահության նախկին նախարարի մասնակցությունն ապահովագրական բիզնեսին, ինչպես նաև ապահովագրական ընկերություններից մեկի կապը երկրորդ նախագահի ընտանիքի հետ, ինքնին չեն վկայում օրենքի խախտման մասին: Սակայն, հաշվի առնելով

այն հանգամանքը, որ համավարակի շրջանում հենց այս ապահովագրական ընկերություններն են ստացել առողջապահության նախարարության ավելի քան 2,3 միլիարդ դրամի պայմանագրերը, այս միջոցների բաշխման մեխանիզմների, կապալառուների ընտրության չափանիշների և մատուցված ծառայությունների բովանդակության վերաբերյալ հարցերը պահպանում են իրենց հանրային նշանակությունը:

Ովքե՞ր էին բուժում COVID-ը և ստանում պետական միլիարդները

Համավարակի դեմ պայքարին հատկացված միջոցների զգալի մասն ուղղվել է կորոնավիրուսով պացիենտներ ընդունող բժշկական հաստատություններին: Պետական գնումների տվյալների համաձայն՝ միայն ստորև թվարկված բժշկական կենտրոններին առողջապահության նախարարությունը վճարել է ավելի քան 20,6 միլիարդ դրամ: Ընդ որում, խոշորագույն պայմանագրերի զգալի մասը կնքվել է «մեկ անձից» գնման ընթացակարգով, իսկ պայմանագրերի մեծ մասը թվագրված է նույն օրով՝ 2020 թվականի դեկտեմբերի 28-ով:

Միջոցների խոշորագույն ստացողներն են դարձել «Էրեբունի», «Նորք Մարաշ», «Արաբկիր», «Աստղիկ» բժշկական կենտրոնները, «Արմենիա» հանրապետական բժշկական կենտրոնը, «Սուրբ Աստվածամայր» և «Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ» բժշկական կենտրոնները, Ինֆեկցիոն հիվանդությունների ազգային կենտրոնը, ինչպես նաև «Նաիրի», «Իզմիրյան» և «Մեղայն Կլինիկ» բժշկական կենտրոնները:

Ամենամեծ վճարումները բաժին են ընկել «Էրեբունի» բժշկական կենտրոնին, որը համավարակի շրջանում ստացել է ավելի քան 4,69 միլիարդ դրամ: Դրան հաջորդում են «Նորք Մարաշ» բժշկական կենտրոնը՝ ավելի քան 2,41 միլիարդ դրամ, «Արաբկիր» բժշկական կենտրոնը՝ ավելի քան 3,04 միլիարդ դրամ, և «Արմենիա» հանրապետական բժշկական կենտրոնը՝ ավելի քան 2,38 միլիարդ դրամ վճարումներով:

Առանձնահատուկ ուշադրության է արժանի «Աստղիկ» բժշկական կենտրոնը, որը մտնում է «Նատալի Փարմ» ընկերությունների խմբի մեջ, ինչն ավանդաբար կապում են գործարար և նախկին պատգամավոր Սամվել Ալեքսանյանի («ԼՖիկ») ընտանիքի հետ:

«Աստղիկ» բժշկական կենտրոնի հետ «մեկ անձից» գնման ընթացակարգով կնքվել է յոթ պայմանագիր, բոլորը՝ 2020 թվականի դեկտեմբերի 28-ին: Ընդ որում, նույն օրը ստորագրվել է ստացիոնար պայմաններում դիալիզի ծառայությունների մատուցման երկու պայմանագիր՝ յուրաքանչյուրը 1 129 440 000 դրամ արժողությամբ:

Ընդհանուր առմամբ, «Աստղիկ» բժշկական կենտրոնի հետ կնքված պայմանագրերով վճարվել է 2 867 052 300 դրամ:

Պայմանագրի համար	Պայմանագրի ամսաթիվ	Վճարման փուլի ամսաթիվ	ԿՎԿ կոդ համար	Պայմանագրի փուլի ամսաթիվ	Պայմանագրի տեսակ	Պայմանագրի արժեքը	Պայմանագրի արժեքի փոփոխություն	Պայմանագրի արժեքի փոփոխություն	Պայմանագրի արժեքի փոփոխություն	Պայմանագրի արժեքի փոփոխություն	Պայմանագրի արժեքի փոփոխություն	Պայմանագրի արժեքի փոփոխություն	Պայմանագրի արժեքի փոփոխություն
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	006-222	Լազարի ֆամի ՄԴԸ Աստղիկ բժշկական կենտրոն	01222567	28/12/2020	ՄԱ	հիվանդանոցային ապահովումը (ընդհանուր հասարակություն)	1129440000	1291223000	174423700	Բեռնել (5)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	006-324	Լազարի ֆամի ՄԴԸ Աստղիկ բժշկական կենտրոն	01222567	28/12/2020	ՄԱ	ուղղորդման ծախսեր	259493300	329314200	69820900	Բեռնել (5)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	006-211	Լազարի ֆամի ՄԴԸ Աստղիկ բժշկական կենտրոն	01222567	28/12/2020	ՄԱ	անհատաոր-բժշկական ծախսեր	234227900	258761200	25556900	Բեռնել (5)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	006-311	Լազարի ֆամի ՄԴԸ Աստղիկ բժշկական կենտրոն	01222567	28/12/2020	ՄԱ	հիվանդանոցային ծախսեր	80364500	314536800	228172300	Բեռնել (5)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	006-332	Լազարի ֆամի ՄԴԸ Աստղիկ բժշկական կենտրոն	01222567	28/12/2020	ՄԱ	հիվանդանոցային կողմից մատուցվող բժշկական ծախսեր	70048900	66570400	0	Բեռնել (4)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	006-333	Լազարի ֆամի ՄԴԸ Աստղիկ բժշկական կենտրոն	01222567	28/12/2020	ՄԱ	հիվանդանոցային ծախսեր	53141200	49455500	0	Բեռնել (3)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	006-224	Լազարի ֆամի ՄԴԸ Աստղիկ բժշկական կենտրոն	01222567	28/12/2020	ՄԱ	006-224	4895900	8115900	3419400	Բեռնել (3)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)

Բացի այդ, համավարակի շրջանում «Նատալի Փարմ» ընկերությունն առանձին հաղթել է դեղամիջոցների մատակարարման բաց մրցույթում՝ 24 516 000 դրամ գումարի չափով:

Պայմանագրի համար	Պայմանագրի ամսաթիվ	Վճարման փուլի ամսաթիվ	ԿՎԿ կոդ համար	Պայմանագրի փուլի ամսաթիվ	Պայմանագրի տեսակ	Պայմանագրի արժեքը	Պայմանագրի արժեքի փոփոխություն	Պայմանագրի արժեքի փոփոխություն	Պայմանագրի արժեքի փոփոխություն	Պայմանագրի արժեքի փոփոխություն	Պայմանագրի արժեքի փոփոխություն	Պայմանագրի արժեքի փոփոխություն
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	002-312	Էրեբունի բժշկական կենտրոն	00403857	28/12/2020	ՄԱ	հիվանդանոցային ծախսեր	2342465600	2812626100	504829000	Բեռնել (7)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	002-311	Էրեբունի բժշկական կենտրոն	00403857	28/12/2020	ՄԱ	հիվանդանոցային ծախսեր	1161006200	1306084800	145078600	Բեռնել (5)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	002-211	Էրեբունի բժշկական կենտրոն	00403857	28/12/2020	ՄԱ	անհատաոր-բժշկական ծախսեր	327386300	320746000	0	Բեռնել (4)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	002-222	Էրեբունի բժշկական կենտրոն	00403857	28/12/2020	ՄԱ	հիվանդանոցային պայմաններում դիպիլի ծախսեր	251300400	305120200	60138400	Բեռնել (5)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	002-332	Էրեբունի բժշկական կենտրոն	00403857	28/12/2020	ՄԱ	հիվանդանոցային կողմից մատուցվող բժշկական ծախսեր	242729700	285014800	42285100	Բեռնել (4)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	002-241	Էրեբունի բժշկական կենտրոն	00403857	28/12/2020	ՄԱ	շտապ օգնության ծախսեր	194869400	130621700	0	Բեռնել (4)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	002-324	Էրեբունի բժշկական կենտրոն	00403857	28/12/2020	ՄԱ	ուղղորդման ծախսեր	157408000	230278600	72870600	Բեռնել (5)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)
ՊՊ ատոլապահության նախարարություն	002-224	Էրեբունի բժշկական կենտրոն	00403857	28/12/2020	ՄԱ	բժշկական ծախսեր	21354100	34983500	13629400	Բեռնել (3)	Բեռնել (0)	Բեռնել (0)

«Մեդիայն Կլինիկ» բժշկական կենտրոնի հետ, որը հետագայում հայտնվեց առանձին հանրային սկանդալի և քրեական գործի կենտրոնում,

Հակակոռուպցիոն ազգային նախաձեռնություն

համավարակի շրջանում կնքվել է չորս պայմանագիր՝ ընդհանուր 312 857 500 դրամ գումարի չափով:

Պատվաստ	Պայմանագրի ծածկագիր	Շեղանակի մասնակից	ՀՀԿԿ կողմ համաձայն	Պայմանագրի կնքման ամսաթիվ	Ուժի մտնող ամսաթիվ	Ուժի մտնող անվանում	Պայմանագրի գումարը ընդհանուր	Պայմանագրի գումարը առանց ֆինանսական միջոցների	Նաշխարհման արժեք	Պայմանագրի	Հանձնարարության արժեքը	Արժեքների մասնագրություն	Եզրակացություն
Գ	083-312	Սեդրակ կրկելյան	00124396	28/12/2020	ՄԱ	Ինվանյան/Սեդրակ Ծառաբերյան	174193400	322305400	148112000	Բեռն (6)	Բեռն (0)	Բեռն (0)	Բեռն (0)
Գ	083-211	Սեդրակ կրկելյան	00124396	28/12/2020	ՄԱ	անդամորոշչական Ծառաբերյան	70867400	76553000	13237400	Բեռն (6)	Բեռն (0)	Բեռն (0)	Բեռն (0)
Գ	083-324	Սեդրակ կրկելյան	00124396	28/12/2020	ՄԱ	Ըրկրորդական Ծառաբերյան	61634600	150148700	97418700	Բեռն (5)	Բեռն (0)	Բեռն (0)	Բեռն (0)
Գ	083-311	Սեդրակ կրկելյան	00124396	28/12/2020	ՄԱ	Ինվանյան/Սեդրակ Ծառաբերյան	6162100	8148400	1986300	Բեռն (2)	Բեռն (0)	Բեռն (0)	Բեռն (0)

Այսպիսով, COVID-19-ով պացիենտների բուժման համար հատկացված բյուջետային միջոցների հիմնական ծավալները կենտրոնացված էին խոշոր բժշկական հաստատությունների սահմանափակ շրջանակի շուրջ: Ընդ որում, խոշորագույն պայմանագրերի զգալի մասը ձևակերպվել է «մեկ անձից» գնման ընթացակարգով, ինչը կրկին հարցականի տակ է դնում համավարակի շրջանում միջոցների բաշխման մեխանիզմների թափանցիկությունը:

- <https://hetq.am/hy/article/117198>
- <https://transparency.am/hy/publication/pdf/280/9708>
- <https://armeniatoday.am/health-ru/armenia-covid/419229/>
- <https://fip.am/ru/35943>
- <https://transparency.am/en/publication/pdf/217/1320>
- <https://transparency.am/en/publication/pdf/217/1319>
- <https://armeps.am/ppcm/public/contracts>

«Մեդլայն». 829 հիվանդության պատմագիր և 263 միլիոն դրամի վնաս

Համավարակի դեմ պայքարին հատկացված միջոցների ծախսման հետ կապված ամենասաղմկահարույց քրեական գործը դարձավ առողջապահության նախկին փոխնախարար Գևորգ Միմոնյանի, «Մեդլայն Կլինիկ»-ի հիմնադիր և տնօրեն Բարկեն Շահումյանի ու կլինիկայի փոխտնօրեն Լիլիա Հակոբյանի վերաբերյալ քննությունը:

Քննությունն առնչվեց նաև առողջապահության նախկին նախարար Արսեն Թորոսյանի անվանը: ՉԼՄ-ները հայտնում էին նրան որպես վկա հարցաքննության կանչելու հնարավորության մասին և չէին բացառում նրա նկատմամբ քրեական հետապնդում հարուցելու հարցի քննարկումը: Սակայն դա տեղի չունեցավ:

Ըստ մեղադրական նյութերի՝ COVID-19-ով պացիենտների բուժման ֆինանսավորման պետական ծրագրերի գործողության շրջանում «Մեդլայն Կլինիկ»-ում կազմակերպվել է բյուջետային միջոցների ապօրինի ստացման սխեմա: Քննությունը պնդում է, որ կեղծվել է 829 հիվանդության պատմագիր, որոնց հիման վրա պետությանը ներկայացվել են կեղծ կամ խեղաթյուրված տվյալներ պացիենտների բուժման վերաբերյալ: Ենթադրյալ վնասի գումարը գնահատվում է 263 480 000 դրամ:

Քննության վարկածով՝ հափշտակության դրվագով հիմնական դերակատարներն են Բաբկեն Շահումյանն ու Լիլիա Հակոբյանը, որոնց մեղսագրվում է բժշկական փաստաթղթերի կեղծում և բյուջետային միջոցների ապօրինի ստացում:

Առողջապահության նախկին փոխնախարար Գևորգ Միմոնյանի դերը մեղադրական եզրակացության մեջ այլ կերպ է նկարագրվում: Քննությունը չի պնդում, որ նա անձամբ մասնակցել է միջոցների հափշտակությանը կամ փաստաթղթերի կեղծմանը: Դրա հետ մեկտեղ, մեղադրանքը գտնում է, որ Գևորգ Միմոնյանը, համավարակի շրջանում զբաղեցնելով առողջապահության համակարգի ղեկավար պաշտոններից մեկը, չի ապահովել պատշաճ վերահսկողություն և իր գործողություններով կամ անգործությամբ թույլ է տվել ենթադրյալ սխեմայի իրագործումը:

Ներկայումս գործը քննվում է Հակակորուպցիոն դատարանում՝ դատավոր Մերի Մոսիսյանի նախագահությամբ: Բոլոր երեք դերակատարներն ունեն մեղադրյալի կարգավիճակ:

Թորոսյանն ինքը հրապարակավ հանդես է եկել ի պաշտպանություն իր նախկին տեղակալի: Նա քննադատել է քրեական գործի հիմքում ընկած ստուգումների եզրակացությունները՝ հայտարարելով գործընթացի առանձին մասնակիցների ոչ պրոֆեսիոնալիզմի և քաղաքական կողմնակալության մասին: Բացի այդ, նախկին նախարարն ուշադրություն էր հրավիրել այն փաստի վրա, որ քննության շրջանակներում հարցաքննվել են բժշկական հաստատությունների ղեկավարներ, բժիշկներ, պացիենտներ և առողջապահության նախարարության պաշտոնյաներ, սակայն չեն հարցաքննվել ոչ ինքը, և ոչ էլ առողջապահության գործող նախարար Անահիտ Ավանեսյանը:

Թորոսյանի խոսքով՝ COVID-19-ով պացիենտների բուժման ֆինանսավորման համակարգը կառուցված է եղել այնպես, որ վերահսկողությունը հիմնված էր բժշկական հաստատությունների կողմից ներկայացվող փաստաթղթերի և հետագա ֆինանսավորման, այլ ոչ թե յուրաքանչյուր պացիենտի բուժման պայմանների մշտական ստուգման վրա:

Հենց միջոցների ծախսման և բժշկական հաստատությունների կողմից տրամադրվող տեղեկատվության արժանահավատության նկատմամբ վերահսկողության հարցն էլ հետագայում քննադատության առարկա դարձավ ոչ միայն իրավապահ մարմինների, այլև Հաշվեքննիչ պալատի կողմից:

Կեղծ պատվաստման սերտիֆիկատների և ՊՇՌ թեստերի զանգվածային գործերը

Համավարակն ուղեկցվում էր ոչ միայն բազմամիլիարդանոց ծախսերով և բժշկական հաստատությունների շուրջ իրականացվող քննություններով: 2021-2023 թվականներին իրավապահ մարմինները հայտնաբերեցին պատվաստման սերտիֆիկատների և ՊՇՌ թեստերի կեղծ արդյունքների ապօրինի ձևակերպման հարյուրավոր դեպքեր: Քննության տվյալներով կեղծ փաստաթղթեր են ստացել հարյուրավոր քաղաքացիներ, տասնյակ քրեական վարույթներով մեղադրանք է առաջադրվել 44 անձի, որոնցից ավելի քան կեսը բժշկական աշխատողներ էին:

2021 թվականի հոկտեմբերին Հայաստանի Ազգային անվտանգության ծառայությունը հաղորդեց Երևանի միանգամից մի քանի բժշկական հաստատություններում հայտնաբերված չարաշահումների մասին: Քննության տվյալներով բուժհաստատությունների աշխատակիցները «ARMED» համակարգ են ներմուծել պատվաստման վերաբերյալ կեղծ տեղեկություններ այն քաղաքացիների մասին, ովքեր փաստացի չէին պատվաստվել, իսկ առանձին դեպքերում նույնիսկ գտնվել են երկրի սահմաններից դուրս: Այս տվյալների հիման վրա ձևակերպվել են պատվաստման պաշտոնական սերտիֆիկատներ: Փաստի առթիվ հարուցվել էին քրեական գործեր և իրականացվել բժշկական աշխատողների ձերբակալություններ:

Գրեթե միաժամանակ ԱԱԾ-ն հայտնեց նմանատիպ սխեմայի բացահայտման մասին Վ. Աբաջյանի անվան Գյումրու ընտանեկան բժշկության կենտրոնում: Քննության վարկածով կենտրոնի աշխատակիցները դրամական փոխհատուցման դիմաց սերտիֆիկատներ

են ձևակերպել՝ առանց քաղաքացիների փաստացի պատվաստման: Պնդվում էր, որ այս եղանակով կեղծ փաստաթղթեր է ստացել ավելի քան 700 մարդ:

Առանձին քրեական գործ էր հարուցվել Պաշտպանության նախարարության համակարգում: Ռազմական ոստիկանության տվյալներով՝ մասնավոր ընկերությունների ներկայացուցիչները ՊՆ Ազգային հետազոտական ինստիտուտի տասնյակ աշխատակիցների համար ձևակերպել են ՊՇՌ թեստերի բացասական արդյունքներ՝ առանց փաստացի լաբորատոր հետազոտություններ անցկացնելու:

Խնդրի մասշտաբները հաստատում են նաև իրավապահ մարմինների պաշտոնական տվյալները: 2021 թվականի վերջի դրությամբ հայտնաբերվել էին պատվաստման սերտիֆիկատների և կեղծ ՊՇՌ թեստերի արդյունքների ապօրինի ձևակերպման հարյուրավոր դեպքեր: 2023 թվականին նմանատիպ դրվագներով տասնյակ քրեական վարույթներ ուղարկվել էին դատարան, տասնյակ քննություններ շարունակվում էին, իսկ մեղադրանք էր առաջադրվել 44 անձի:

Կեղծ սերտիֆիկատների և թեստերի պատմությունը դարձավ ևս մեկ ապացույց այն բանի, որ համավարակը ոչ միայն աննախադեպ ծանրաբեռնվածություն ստեղծեց առողջապահական համակարգի համար, այլև պարարտ հող նախապատրաստեց չարաշահումների համար, որոնց մի մասը հետագայում քրեական հետապնդման առարկա դարձավ:

Ի՞նչը չէր համապատասխանում քովիդային համակարգում. Հաշվեքննիչ պալատի եզրակացությունները

Հայաստանում COVID-19 համավարակի կառավարմանը նվիրված ամենահինչեղ փաստաթղթերից մեկը դարձավ առողջապահության նախարարության գործունեության արդյունավետության հաշվեքննությունը, որն իրականացրել էր Հաշվեքննիչ պալատը: Ստուգման արդյունքներով հաշվեքննողները հայտնաբերել են համավարակի կառավարման ռազմավարական պլանի բացակայություն, բժշկական հաստատություններին կատարված միլիոնավոր ավել վճարումներ, պացիենտների հաշվառման և գնումների հետ կապված լուրջ խնդիրներ, ինչպես նաև դեղորայքի հաշվառման մեջ գրեթե 7 միլիարդ դրամի անհամապատասխանություն առողջապահության նախարարության և Դեղերի ապահովման ազգային կենտրոնի միջև:

Ստուգումն ընդգրկում էր 2020 թվականի հունվարի 1-ից դեկտեմբերի 31-ն ընկած ժամանակահատվածը և իրականացվել է 2021 թվականի փետրվարից մինչև 2022 թվականի մարտը:

Հաշվեքննության արդյունքներով սահմանվել է, որ վերահսկողության և հաշվետվողականության համակարգերի թերի ներդրման, իսկ առանձին դեպքերում՝ դրանց իսպառ բացակայության պատճառով, համավարակի դեմ պայքարին հատկացված միջոցները միշտ չէ, որ օգտագործվել են նպատակային և տնտեսապես արդյունավետ եղանակով:

Հաշվեքննիչ պալատը հանգել է այն եզրակացության, որ առողջապահության նախարարությունը չի իրականացրել ռազմավարական պլանավորում՝ հաշվի առնելով համավարակի առանձնահատկությունները: Մասնավորապես, մատնանշվել է համավարակի կառավարման պլանի, արտակարգ իրավիճակներում գործողությունների ծրագրի և COVID-19-ի կանխարգելման, վերահսկման ու բուժման գործընթացի ռազմավարական կառավարման համակարգի բացակայությունը:

Համավարակի դեմ պայքարի համար 2020 թվականին առողջապահության նախարարությանը կառավարության պահուստային ֆոնդից հատկացվել է շուրջ

26 492 000 000 դրամ: Դրա հետ մեկտեղ հաշվեքննողները սահմանել են, որ միջոցների վերաբաշխումն ու հատկացումն իրականացվել են առանց փաստացի ծախսերի մասին ներկայացված հաշվետվությունների և առանց պատասխանատու կառույցների կողմից ներկայացված ֆինանսական հիմնավորումների:

Լուրջ դիտողություններ են արվել նաև տվյալների հաշվառման որակի վերաբերյալ: Առողջապահության նախարարությունը հաշվեքննողներին չի տրամադրել ամբողջական և արժանահավատ տեղեկատվություն թեստավորված և հոսպիտալացված քաղաքացիների մասին: Պացիենտների միասնական նույնականացման տվյալների բացակայության պատճառով հաշվեքննողները չեն կարողացել համադրել թեստավորման արդյունքները հոսպիտալացման հետ և ստուգել՝ արդյո՞ք բոլոր հոսպիտալացված պացիենտներն իրականում ունեցել են հաստատված COVID-19 ախտորոշում:

Ստուգումը բացահայտել է բազմաթիվ անհամապատասխանություններ տեղեկատվական համակարգերում: Այսպես, «հոսպիտալացված է» նշումով գրառումների թիվը կազմել է 131 950, այն դեպքում, երբ

պաշտոնական վիճակագրությունը չէր գերազանցում 80 0000 դեպքը: Հոսպիտալացման վերաբերյալ 108 873 գրառումներից 47 792 դեպքում թեստի արդյունքը եղել է բացասական, իսկ ևս 61 081 դեպքում թեստավորման արդյունքն ընդհանրապես բացակայել է: Բացի այդ, 11 972 դեպքում թեստերի արդյունքները համակարգ են ներմուծվել երեք օրից ավելի ուշացմամբ, իսկ 2 371 դեպքում արդյունքների մասին տեղեկությունները հայտնվել են ավելի վաղ, քան բուն թեստավորման իրականացման ամսաթիվն էր:

Առանձնահատուկ ուշադրություն են հաշվեքննողները դարձրել մահճակալային ֆոնդի օգտագործման արդյունավետությանը: Համաձայն հաշվետվության՝ պրոֆիլը փոխած բժշկական հաստատություններում ստացիոնար մահճակալների միջին ծանրաբեռնվածությունը կազմել է 69%, մինչդեռ վերակենդանացման մահճակալների ծանրաբեռնվածությունը չէր գերազանցում 28%-ը: Այլ խոսքով՝ վերակենդանացման մահճակալների շուրջ 72%-ը միջինում մնացել է ազատ:

Հաշվեքննությունը բացահայտել է նաև զգալի տարբերություններ պացիենտների բուժման արժեքի մեջ: Պրոֆիլը փոխած բժշկական կենտրոններում մեկ պացիենտի բուժման միջին արժեքը կազմել է 378,1 հազար դրամ, մինչդեռ դեպքային (քեյսային) ֆինանսավորմամբ հաստատություններում՝ 173,3 հազար դրամ: Ամենաբարձր արժեքը արձանագրվել է «Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ» բժշկական կենտրոնում, որտեղ բուժման միջին արժեքը մեկ պացիենտի հաշվով հասնում էր 745,7 հազար դրամի, իսկ առանձին ամիսներին գերազանցում էր 1,36 միլիոն դրամը:

Աշխատավարձի և պարգևավճարների հոդվածով հայտնաբերվել են խեղաթյուրումներ, որոնք հանգեցրել են առանձին բժշկական հաստատություններին կատարված ավել վճարումների: Ստուգման արդյունքներով Հաշվեքննիչ պալատը հանգել է այն եզրակացության, որ պրոֆիլը փոխած հիվանդանոցներին կատարված ավել վճարումների ընդհանուր ծավալը կազմել է շուրջ 152 միլիոն դրամ:

Առանձին խախտումներ են հայտնաբերվել նաև դեպքային ֆինանսավորման համակարգում: Հաշվեքննողները սահմանել են, որ առողջապահության նախարարությունը չի իրականացրել պացիենտների անհատական վերահսկողություն, իսկ բժշկական հաստատությունների կողմից ներկայացվող հաշվետվություններն ընդունվել են առանց լիարժեք ստուգման: Արդյունքում՝ նախարարությունը վճարել է ավելի քան 81,5 միլիոն դրամ 288 պացիենտի համար՝ բացառապես տեղեկատվական

համակարգի տվյալների հիման վրա: Բացի այդ, արձանագրվել են համակարգչային տոմոգրաֆիաների կրկնակի ներմուծման դեպքեր, ինչը հանգեցրել է առանձին բժշկական հաստատություններին կատարված կրկնակի վճարումների:

Լուրջ դիտողությունները վերաբերում էին նաև պետական գնումների համակարգին: Հաշվեքննիչ պալատը մատնանշել է, որ 2020 թվականի սեպտեմբերի 11-ից 27-ն ընկած ժամանակահատվածում առողջապահության նախարարությունը գնումներ է իրականացրել մեկ մատակարարից՝ չնայած արտակարգ կամ ռազմական դրության բացակայությանը: Ավելին, նմանատիպ պրակտիկան շարունակվել է նաև ռազմական դրության ներդրումից հետո՝ առանց օրենքով նախատեսված պայմանների պահպանման:

Բոլոր հայտնաբերված դրվագների վերաբերյալ առողջապահության նախարարությունը ներկայացրել է իր պարզաբանումները: Սակայն Հաշվեքննիչ պալատը ներկայացված հիմնավորումները համարել է անբավարար և պահպանել է իր եզրակացությունները վերջնական հաշվետվության մեջ:

Այսպիսով, պետական հաշվեքննությունը խնդիրներ է արձանագրել համավարակի կառավարման գրեթե բոլոր փուլերում՝ ռազմավարական պլանավորումից և բյուջետային միջոցների բաշխումից մինչև պացիենտների հաշվառում, բժշկական հաստատությունների ֆինանսավորում և պետական գնումների կազմակերպում:

- https://newsarmenia.am/news/society/v-armenii-vozbuzhdeno-ugolovnoe-delo-iz-za-falshivykh-otritsatelnykh-rezultatov-ptsr-testov/?fbclid=IwY2xjawR1JhxleHRuA2FlbQIxMQBicmlkETFMY3FGbkljdVhWOGszbkZoc3J0YwZhcHBfaWQQMjIyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHoRsRp6_7UHxv7Gw5MM4_r0m6zGilY8xqxcCNrW8L_wPPqulkzxB9eCyP9In_aem_QFYMxDunABXFusIZHEwBpw
- https://datalex.am/?app=AppCaseSearch&page=default&tab=corruption_criminal
- <https://am.sputniknews.ru/20230311/vsled-za-vitse-merom-erevana-mozhet-byt-zaderzhan-i-eks-glava-minzdrava-arsen-torosyan---smi-56563014.html>
- <https://newsarmenia.am/news/armenia/arsen-torosyan-zayavil-o-neobektivnom-rassledovanii-zloupotrebleniy-v-kotorykh-obvinyaetsya-ego-zame/>
- https://arka.am/news/society/snb_armenii_zaderzhala_3_medrabotnikov_oni_obvinyayutsya_v_falsifikatsii_sertifikatov_o_vaktsinatsii/
- <https://www.sns.am/ru/news/view/647>

https://arka.am/news/society/v_armenii_vyyavleny_sluchai_zloupotrebleniy_v_protseste_vydachi_sertifikatov_o_vaktsinatsii_i_otrits/

<https://am.sputniknews.ru/20230613/v-armenii-poddelyvali-sertifikaty-vaktsinatsii-i-testy--kovidnoe-delo-napravleno-v-sud-61040346.html>

<https://hetq.am/hy/article/144060>

Թաղել որդուն. ինչպե՞ս էր գործում նույնականացման համակարգը պատերազմից հետո

Եթե համավարակը դարձավ խաղաղ ժամանակներում Հայաստանի առողջապահական համակարգի գլխավոր փորձությունը, ապա 2020 թվականի աշնան 44-օրյա պատերազմը նրա առջև բոլորովին այլ մասշտաբի խնդիրներ դրեց: Ամենաձանր ու ցավոտ խնդիրներից մեկը դարձավ զոհված զինձառայողների նույնականացումն ու անյունների հանձնումն իրենց ընտանիքներին: Այդ շրջանում առողջապահության նախարարությունը շարունակում էր գլխավորել Արսեն Թորոսյանը, իսկ դատաբժշկական փորձաքննության համակարգի աշխատանքը գտնվում էր նրա գերատեսչության իրավասության ներքո:

2020 թվականի աշնանը մարտական գործողությունների ավարտից հետո հարյուրավոր հայ ընտանիքներ բախվեցին հետպատերազմյան շրջանի ամենաձանր հումանիտար խնդիրներից մեկին՝ ԴՆԹ փորձաքննությունների կիրառմամբ անյուններով զոհված զինձառայողների նույնականացմանը:

Այդ պահին նույնականացման հետազոտություններն իրականացվում էին բացառապես Հայաստանի առողջապահության նախարարության «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն»-ի կողմից: Ողբերգության մասշտաբներն աննախադեպ էին: Հարազատներն ամիսներով սպասում էին փորձաքննությունների արդյունքներին, շատերը չէին վստահում ստացված եզրակացություններին և սեփական միջոցներով նմուշներն ուղարկում էին արտասահմանյան լաբորատորիաներ՝ կրկնակի ստուգման համար: Մի շարք դեպքերում ընտանիքները հրաժարվում էին վերցնել անյունները՝ մինչև լրացուցիչ հաստատումներ ստանալը:

Գործընթացն ուղեկցվում էր աղմկահարույց սկանդալներով: ՉԼՄ-ներում և հարազատների հայտարարություններում պարբերաբար տեղեկություններ էին հայտնվում նույնականացման սխալների մասին: Միջազգային ուշադրության արժանացավ մի դեպք, երբ ընտանիքին հանձնվել էին անյուններ, որոնք հետագայում պարզվել էր, որ չեն

պատկանում իրենց որդուն: Չոհվածների նույնականացման խնդիրների և զինձառայողների մարմինների երկարաձգված սպասման մասին գրել է նաև բրիտանական «The Guardian» թերթը:

<https://www.theguardian.com/world/2021/jun/22/armenias-efforts-to-identify-war-dead-leave-bereaved-families-without-bodies>

Այս իրադարձությունների ֆոնին զոհվածների հարազատներն ու հասարակական գործիչները բազմիցս մեղադրել են առողջապահության նախարարությանը կազմակերպչական ձախողումների և նույնականացման համակարգի ոչ բավարար արդյունավետ աշխատանքի համար: Դրա հետ մեկտեղ, Արսեն Թորոսյանը հրապարակավ պարզաբանում էր, որ ի հայտ եկող սխալները պայմանավորված են դատաբժշկական փորձաքննության համակարգի վրա ընկած աննախադեպ ծանրաբեռնվածությամբ:

Չնայած իշխանությունների հայտարարություններին աշխատանքների հիմնական մասի ավարտի մասին՝ խնդիրը շարունակում էր արդիական մնալ նաև պատերազմից տևական ժամանակ անց: 2022 թվականին հայտնի դարձավ, որ աճյունների մի մասը դեռևս չի հաջողվել նույնականացնել: Լրացուցիչ հետազոտությունների անցկացման համար առանձին նմուշներ ուղարկվել էին Նիդերլանդներ: Մա նոր հարցեր առաջացրեց նույնականացման գործընթացի ավարտի վերաբերյալ նախկինում արված հայտարարությունների ամբողջականության և վերջնական լինելու վերաբերյալ:

Աճյունները դիախերձարանի հատակին

44-օրյա պատերազմի հետևանքների հետ կապված ամենաաղմկահարույց սկանդալներից մեկը դարձավ Աբովյանի տուրերկույրգային հիվանդանոցի («Թոքաբանության ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ) դիախերձարանում զոհված զինձառայողների աճյունների պահման պատմությունը:

2021 թվականի մայիսին «Медиапорт» տելեգրամյան ալիքը հրապարակեց մի տեսանյութ, որում պատկերված էին դիախերձարանի նկուղային հարկի հատակին՝ պոլիէթիլենային պարկերի մեջ գտնվող հարյուրավոր աճյուններ և զոհված զինձառայողների մարմինների մասեր: Այդ պահին Արսեն Թորոսյանն արդեն լքել էր առողջապահության նախարարի պաշտոնը, սակայն հենց նրա կողմից առողջապահական համակարգի ղեկավարման շրջանում էին աճյունները տեղավորվել տվյալ հաստատությունում:

Տեսանյութի հրապարակումից հետո զոհվածների հարազատները փորձել են մուտք գործել դիախերձարանի տարածք, սակայն բախվել են ոստիկանության դիմադրությանը: Ծնողների խոսքով՝ իրենց վստահեցնում էին, թե շինության ներսում մարմիններ չկան: Ավելի ուշ հարազատներին հաջողվել է ներս անցնել և սեփական տեսանյութերը նկարահանել: Կադրերում և ականատեսների վկայություններում խոսվում էր ծանր հոտի և աճյունների պահման չափազանց վատ պայմանների մասին:

<https://www.youtube.com/watch?v=K0k87ghoQJI>

Հանրային հնչեղության ճնշման ներքո առողջապահության նախարարությունը ստիպված եղավ ընդունել նկուղային շինությունում աճյունների պահման փաստը: Գերատեսչությունը հայտարարեց, որ խոսքը վերաբերում է արդեն իսկ արտաքին զննության ենթարկված և նույնականացված աճյուններին, որոնց հարազատները տարբեր պատճառներով դեռևս չէին վերցրել դրանք հուղարկավորության համար: Առողջապահության նախարարությունը նաև հայտնեց աճյունները մեկ այլ դատաբժշկական հաստատության սառնարանային շինություններ տեղափոխելու որոշման մասին և հայտարարեց «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն»-ի աշխատանքների կազմակերպումն ուսումնասիրող աշխատանքային խմբի ստեղծման մասին:

Կատարվածի համար հրապարակավ ստիպված եղավ ներողություն խնդրել արդեն առողջապահության նախարարի պաշտոնակատար Անահիտ Ավանեսյանը: Facebook-ի իր էջում նա ընդունեց սեփական բացթողումը՝ հայտարարելով, որ նշանակումից հետո անձամբ չի այցելել օբյեկտ և չի ծանոթացել աճյունների պահման պայմաններին: Դրա հետ

մեկտեղ, Ավանեսյանը վստահեցրեց, որ նախարարությունը մշտական կապի մեջ է գտնվում զոհված զինծառայողների հարազատների հետ:

Շարունակվող սկանդալի ֆոնին 2021 թվականի հունիսին Նիկոլ Փաշինյանը հայտարարեց, որ զոհվածների նույնականացման գործընթացը գտնվում է ավարտական փուլում: Միննույն ժամանակ, վարչապետն ընդունեց չնույնականացված աճյունների առկայությունը և հայտնեց, որ մարմինների մոտավորապես 50 մասերից մասնագետներին չի հաջողվել ԴՆԹ առանձնացնել: Դրանց հետագա հետազոտման համար իշխանությունները ստիպված են եղել օգնության խնդրանքով դիմել միջազգային գործընկերներին:

<https://www.yerkramas.org/article/182794/na-polu-morga-abovyanskoj-bolnicy-lezhat-tela-soten-armyanskix-soldat>

Լրացուցիչ հնչեղություն առաջացրեց «Դեժավյու» («Дешавью») տելեգրամյան ալիքի հրապարակումը, որտեղ պնդվում էր, թե զոհված զինծառայողների աճյունները հենց Արմյանի դիահերձարան տեղափոխելու որոշումը կայացվել էր առողջապահության այն ժամանակվա նախարար Արսեն Թորոսյանի կարգադրությամբ: Այս պնդման վերաբերյալ հենց Թորոսյանի կողմից պաշտոնական մեկնաբանություններ չհետևեցին:

<https://t.me/dejavu202/1547>

Սկանդալից մեկ ամիս անց Հայաստանի Քննչական կոմիտեն պաշտոնապես հաստատեց աճյունների պահման ոչ պատշաճ պայմանների փաստը: Գերատեսչությունը սահմանեց, որ կենտրոնի ստորաբաժանման ղեկավարը, իմանալով ազատ սառնարանային խցիկների բացակայության մասին, որոշում է կայացրել աճյունները տեղավորել նկուղային շինությունում՝ առանց պատշաճ փաստաթղթային հաշվառման: Քննությունը նաև արձանագրեց պահման համար անհրաժեշտ պայմանների, այդ թվում՝ օդափոխության և ջեռուցման համակարգերի բացակայությունը:

<https://newsarmenia.am/news/armenia/sledkom-armenii-konstatiroval-fakt-nenadlezhashchikh-usloviy-khraneniya-tel-pogibshikh-v-voyne-obnar/>

Իրավիճակը խստորեն քննադատեց փաստաբան Մարգարիտա Գյուլումյանը: Նրա խոսքով՝ զոհված զինծառայողների անյունները յոթ ամիս շարունակ գտնվել են դիահերձարանում, իսկ պաշտոնատար անձանց ողջ շղթան գերադասում էր լուրջուն պահպանել: Գյուլումյանը նաև հիշեցրեց Հայաստանի Զրեական օրենսգրքի 265-րդ հոդվածի գոյության մասին, որը պատասխանատվություն է նախատեսում դիակն անարգանքի ենթարկելու կամ թաղման վայրերը պղծելու համար:

Չնայած հանրային հնչեղությանը՝ համակարգի ղեկավարության համար հետևանքները սահմանափակ եղան: Պաշտոններից ազատվեցին «Դատաբժշկական գիտագործնական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի Աբովյանի մասնաճյուղի վարիչն ու երկու աշխատակիցները: Հաստատության տնօրենը ստացավ կարգապահական տույժ՝ խիստ նկատողության տեսքով:

Այսպիսով, անյունների պահման պայմանների շուրջ պաշտոնական սկանդալն ավարտվեց Բննչական կոմիտեի կողմից խախտումների հաստատմամբ, սակայն առողջապահության համակարգի ղեկավարների և պատերազմի շրջանում որոշումներ կայացրած պաշտոնատար անձանց անհատական պատասխանատվության հարցը մնաց հանրային վեճերի առարկա:

ԴՆԹ-ն կա, փաստաթղթերը չկան

Պատերազմի ավարտից նույնիսկ ավելի քան մեկ տարի անց զոհված զինծառայողների նույնականացման շուրջ հարցերը փակված չէին:

2022 թվականի փետրվարին Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակը հայտնեց, որ շարունակում է դիմումներ ստանալ 44-օրյա պատերազմի մասնակիցների ընտանիքներից, որոնց չեն տրամադրվում դատաբժշկական ԴՆԹ փորձաքննությունների արդյունքները:

Իրավապաշտպան կազմակերպության տվյալներով՝ իրավասու մարմինները հարազատներին միայն բանավոր կամ գրավոր կերպով ծանուցում էին ԴՆԹ նմուշների համընկնման մասին, սակայն դատագենետիկական փորձաքննության բուն եզրակացությունները ընտանիքներին չէին փոխանցվում:

Դրա հետ մեկտեղ, գործող օրենսդրությունը նախատեսում է նման փաստաթղթերի ձևակերպման և տրամադրման կոնկրետ ժամկետներ: Փորձագետի եզրակացությունը պետք է պատրաստվի փորձաքննություն նշանակելուց հետո 30 օրվա ընթացքում, իսկ հետազոտությունների մեծ

ծավալի դեպքում ժամկետը կարող է երկարաձգվել ևս 30 օրով: Քրեական գործի շրջանակներում եզրակացությունը ստանալուց հետո այն 10 օրվա ընթացքում պետք է տրամադրվի տուժողի իրավահաջորդին:

Իր հայտարարության մեջ Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակը նշում էր, որ հարազատներին դատաբժշկական ԴՆԹ փորձաքննության գրավոր եզրակացությունները տրամադրելուց հրաժարվելն անխուսափելիորեն խարխլում է վստահությունը նույնականացման արդյունքների նկատմամբ:

«Հարազատներին դատաբժշկական ԴՆԹ փորձաքննության գրավոր եզրակացություններ չտրամադրելը կասկածի տակ է դնում իրականացված թեստավորման արժանահավատությունը, քանի որ համապատասխան անձն անձամբ չի տեսնում ամբողջական եզրակացությունը և հնարավորություն չունի ծանոթանալու դրանում պարունակվող տվյալներին: Վստահությունը նվազում է հատկապես այն դեպքերում, երբ մարմինն ամբողջությամբ չի ցուցադրվում, և հարազատներին առաջարկվում է հուղարկավորության համար ընդունել աճյունների միայն առանձին մասեր», — ասված էր կազմակերպության հայտարարության մեջ:

Այսպիսով, պատերազմից ավելի քան մեկ տարի անց ընտանիքների մի մասը բախվեց ոչ միայն նույնականացման արդյունքների երկարատև սպասմանը, այլև այն փաստաթղթերի ստացման անհնարինությանը, որոնց հիման վրա որոշումներ էին կայացվում աճյունները հուղարկավորության հանձնելու վերաբերյալ:

<https://hcav.am/en/44-war-8-2-2022-2>

Ընտանեկան բիզնես և պետական գումարներ. «ՄԻԲՍ» ՄՊԸ-ի պատմությունը

Մինչ գոհվածների հարազատները փորձում էին հասնել ԴՆԹ փորձաքննությունների արդյունքներին, վիճարկում էին աճյունների նույնականացումը և պատասխաններ պահանջում պետական մարմիններից, Արսեն Թորոսյանի ընտանիքի հայտարարագրերում նկատելի փոփոխություններ էին տեղի ունենում: Հաջորդող տարիներին ընդլայնվում էր ընտանիքի գույքային պորտֆելը, իսկ նախկին նախարարի տիկնոջ հետ կապվող «ՄԻԲՍ» ընկերությունը ցուցադրում էր պետական ֆինանսավորման ծավալների կայուն աճ:

Արսեն Թորոսյանի և նրա կնոջ՝ Վարդանուշ Թևանյանի հայտարարագրերի համաձայն՝ նախկին առողջապահության նախարարի ընտանիքի հետ կապվող «ՄԻԲՍ» ՄՊԸ ընկերությունը վերջին տարիներին հետևողականորեն ավելացրել է առողջապահության նախարարության կողմից ֆինանսավորվող բժշկական ծառայությունների մատուցման ծրագրերով պետական վճարումների ծավալը:

Ընկերությունը ստեղծվել է 2011 թվականին՝ որպես «Կենսաբանական համակարգերի միջազգային ինստիտուտի բուժ-ախտորոշիչ կենտրոնի» իրավահաջորդ, և մտնում է Ռուսաստանի ու ԱՊՀ երկրների տարածքում գործող բժշկական հաստատությունների ցանցի մեջ: Այսօր ընկերության 90%-ը պատկանում է Ռուսաստանի երեք քաղաքացիների, իսկ 10%-ը հանդիսանում է Արսեն Թորոսյանի կնոջ՝ Վարդանուշ Թևանյանի սեփականությունը:

Թորոսյանի ընտանիքի կապն ընկերության հետ առաջացել է կապիտալում բաժնեմասի ի հայտ գալուց դեռ շատ առաջ: Տարբեր տարիների «ՄԻԲՍ» ՄՊԸ-ն գլխավորել են ինչպես ինքը՝ Արսեն Թորոսյանը, այնպես էլ նրա կինը: 2018 թվականի մայիսին Թորոսյանի՝ առողջապահության նախարար նշանակվելուց հետո, ընկերության ղեկավարումը կրկին անցել է Վարդանուշ Թևանյանին, ով մինչ օրս դրա տնօրենն է:

Առավել ուշագրավ տեսք ունի պետության հետ ընկերության փոխհարաբերությունների դինամիկան: Վերջին տարիներին առողջապահության նախարարության կողմից ֆինանսավորվող ծրագրերով «ՄԻԲՍ» ՍՊԸ-ի վճարումների ծավալը հետևողականորեն աճել է:

Այսպես, 2022 թվականին «ՄԻԲՍ» ՍՊԸ-ն պետության հետ կնքված երկու պայմանագրերով ստացել է 66,61 միլիոն և 93,98 միլիոն դրամ: Վճարումների ընդհանուր ծավալը կազմել է 160,58 միլիոն դրամ:

2023 թվականին ֆինանսավորման ծավալն աճել է: Երկու պայմանագրերով ընկերությունն արդեն ստացել է 65,21 միլիոն և 104,02 միլիոն դրամ: Վճարումների ընդհանուր գումարը հասել է 169,23 միլիոն դրամի:

Էլ ավելի նկատելի աճ է արձանագրվել 2024 թվականին: Համաձայն հայտարարագրի՝ պետության կողմից «ՄԻԲՍ» ՍՊԸ-ին փաստացի վճարված միջոցների ծավալն արդեն կազմել է 258,5 միլիոն դրամ:

«ՄԻԲՍ» ՍՊԸ-ի ստացած վճարումները պետությունից

2022 թ. - 160,58 միլիոն դրամ

2023 թ. - 169,23 միլիոն դրամ

2024 թ.- 258,50 միլիոն դրամ

Այսպիսով, երկու տարվա ընթացքում ընկերության պետական վճարումների ծավալն աճել է գրեթե 100 միլիոն դրամով:

Ֆինանսավորման աճն ուղեկցվել է Վարդանուշ Թևանյանի եկամուտների ավելացմամբ: Եթե 2021 թվականին նրա համախառն եկամուտը կազմում էր 41,8 միլիոն դրամ, ապա 2022 թվականին այն աճել է մինչև 56 միլիոն դրամ, 2023 թվականին հասել է 85,5 միլիոն դրամի, իսկ 2024 թվականին գերազանցել է 121,9 միլիոն դրամը:

Եկամուտների հիմնական աղբյուրը շարունակում էր մնալ «ՄԻԲՍ» ՍՊԸ-ն: Բացի աշխատավարձից, Թևանյանը վարձակալական վճարներ էր ստանում ընկերությանը հանձնված գույքի դիմաց, իսկ 2024 թվականին առաջին անգամ հայտարարագրել է շահաբաժիններ «ՄԻԲՍ» ՍՊԸ-ից՝ 19,1 միլիոն դրամի չափով: Միայն ընկերության գծով մեկ տարում նա ստացել է ավելի քան 87 միլիոն դրամ՝ աշխատավարձի, վարձակալական վճարների և շահաբաժինների տեսքով:

Պետական վճարումների աճն ուղեկցվել է Վարդանուշ Թևանյանի եկամուտների ավելացմամբ և ընտանիքի ֆինանսական հնարավորությունների ընդլայնմամբ:

Հայտարարագրերն իրենք չեն պարունակում տեղեկություններ կնքված պայմանագրերի խախտումների կամ ապօրինության մասին: Սակայն առողջապահության նախկին նախարարի ընտանիքի հետ կապված ընկերության պետական ֆինանսավորման ծավալներն օբյեկտիվորեն «ՄԻԲՍ» ՍՊԸ-ի գործունեությունը դարձնում են Թորոսյանի ընտանիքի ֆինանսական պատմության ամենաուշագրավ ուղղություններից մեկը:

https://cpcarmenia.am/declaration/?id=1_100527

https://cpcarmenia.am/declaration/?id=1_103319

https://cpcarmenia.am/declaration/?id=1_150723

https://cpcarmenia.am/declaration/?id=1_171964

Ինչպե՞ս էին աճում Թորոսյանի ընտանիքի ակտիվները

2018-2024 թվականների հայտարարագրերի համաձայն՝ իշխանության գալուց հետո Արսեն Թորոսյանի ակտիվների կառուցվածքը դրամական խնայողություններից աստիճանաբար տեղաշարժվել է դեպի անշարժ գույք և ներդրումներ:

Ընտանիքի հիմնական անշարժ գույքը շարունակում է մնալ Երևանի Նոր Նորք վարչական շրջանում գտնվող բնակելի տունը, որը 2011 թվականից ամուսինների համատեղ սեփականությունն է: Սակայն, սկսած 2020 թվականից, Թորոսյանն ակտիվորեն ընդլայնում է հողային ակտիվները:

2020 թվականի սեպտեմբերին նա Ծաղկաձորում ձեռք է բերել 13,7 միլիոն դրամ արժողությամբ հողամաս: 2021 թվականին գնվել է ևս չորս հողամաս՝ երկուսը Արագածոտնի մարզի Փարպի գյուղում, և երկուսը՝ Կոտայքի մարզի Քարաշամբ գյուղում: Ձեռքբերումների ընդհանուր արժեքը կազմել է շուրջ 20 միլիոն դրամ:

Նույն տարում հայտարարագրում արտացոլվել է 9,52 միլիոն դրամի ստացումը՝ որպես օգնություն հորից՝ Գևորգ Թորոսյանից, ով զբաղեցնում էր Ընդերքի գործակալության գլխավոր մասնագետի պաշտոնը:

Առանձնահատուկ ուշադրություն է գրավում Ծաղկաձորի հետ կապված պատմությունը: 2023 թվականին Թորոսյանը «Ծաղկաձոր Պարկ» ՍՊԸ-ին

տրամադրել է ընդհանուր 17,5 միլիոն դրամի փոխառություններ, իսկ արդեն 2024 թվականին նրա սեփականության մեջ ի հայտ է գալիս Ծաղկաձորում գտնվող բնակելի տուն՝ 75 միլիոն դրամ արժողությամբ:

Չուգահեռաբար ձևավորվում էր ներդրումային պորտֆելը: Հայտարարագրերում արտացոլված են ներդրումներ «UniCredit Bank Austria AG»-ի արժեթղթերում, ինչպես նաև 2023 թվականին «Տելեկոմ Արմենիա» ընկերության 1,03 միլիոն դրամ արժողությամբ արժեթղթերի ձեռքբերումը:

Միաժամանակ աճում էին ընտանիքի ֆինանսական ակտիվները: 2024 թվականի վերջի դրությամբ հայտարարագրերում արտացոլված են 20 միլիոն դրամի և 53 հազար դոլարի բանկային ավանդներ, ավելի քան 22 միլիոն դրամ՝ հաշիվներին և շուրջ 12 միլիոն դրամի կանխիկ միջոցներ:

Այսպիսով, դիտարկվող ժամանակահատվածում ընտանիքի ամենանշանակալի ձեռքբերումներն են դարձել Կոտայքի և Արագածոտնի մարզերում գտնվող հողամասերը, ինչպես նաև Ծաղկաձորում գտնվող բնակելի տունը՝ 75 միլիոն դրամ արժողությամբ: Միևնույն ժամանակ, հայտարարագրերն արձանագրում են ներդրումային պորտֆելի ընդլայնում և ընտանիքի ֆինանսական ակտիվների աճ:

Չուր՝ բիզնեսի համար. պաշտոնների և կոմերցիոն շահերի համընկնումը

«ՄԻԲՄ» ՍՊԸ-ն միակ կոմերցիոն ակտիվը չէ, որը կապված է Արսեն Թորոսյանի ընտանիքի և նրա մերձավոր շրջապատի հետ: Կորպորատիվ ռեզիստրների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ վերջին տարիներին ընտանիքի ներկայացուցիչները և այն անձինք, ովքեր երկար տարիներ աշխատել են առողջապահության նախկին նախարարի հետ, մասնակցել են նաև այլ բիզնես նախագծերի: Դրանցից մեկը դարձավ «Ֆիշ Փարմ Մենեջմենթ» ՍՊԸ ձկնաբուծական ձեռնարկությունը:

Սակայն այս նախագծի ի հայտ գալուն նախորդել էր ևս մեկ ուշագրավ հանգամանք: 2021 թվականի սկզբին՝ գրեթե միաժամանակ Արսեն Թորոսյանի՝ Հայաստանի վարչապետի աշխատակազմի ղեկավար նշանակվելու հետ, նրա հայրը՝ Գևորգ Թորոսյանը, աշխատանքի անցավ շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ում՝ մի կառույցում, որը մասնակցում է երկրի ջրային ռեսուրսների հաշվառմանն ու գնահատմանը:

Դրանից մի քանի ամիս անց Թորոսյանների ընտանիքը ձեռնամուխ եղավ ձկնաբուծական նախագծի իրականացմանը «Ֆիշ Փարմ Մենեջմենթ»

ՄՊԸ-ի միջոցով, որի 80%-ը 2021 թվականի հոկտեմբերից պատկանում էր Գևորգ Թորոսյանին:

2021 թվականի դեկտեմբերի 20-ին շրջակա միջավայրի նախարարությունը հրապարակեց ծանուցում Արագածոտնի մարզի Ղազարավան գյուղում ձկնաբուծական նպատակներով ջրօգտագործման թույլտվություն ստանալու համար ընկերության ներկայացրած հայտի քննարկման մասին: Նախագծի հանրային քննարկումը տեղի ունեցավ 2021 թվականի դեկտեմբերի 25-ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՕՐԵՆՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱԿԱՅՐ

ԷԼ.ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՀԱՐԹԱԿ

ՀԱՍՏԱԳՈՐԾԱԳՈՒԹՅՈՒՆ

20.12.2021

Մշակվում է Արագածոտնի մարզի Ղազարավան համայնքի վարչական տարածքում «Ֆիշ Ֆարմ Մենեջմենթ» ՄՊԸ-ի ձկնաբուծական նպատակով անանուն բնական աղբյուրից 60.0 լ/վ ջրաքանակով ջրառի ջրօգտագործման թույլտվության ստացման հայտը

ՀԱՍՏԱԳՈՐԾԱԳՈՒԹՅԱՆ ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ

Շրջակա միջավայրի նախարարության ջրային ռեսուրսների կառավարման վարչության կողմից ՀՀ ջրային օրենսգրքի և Կառավարության 07.03.2003թ. N217-Ն և N218-Ն որոշումների պահանջների համաձայն մշակվում է Արագածոտնի մարզի Ղազարավան համայնքի վարչական տարածքում «Ֆիշ Ֆարմ Մենեջմենթ» ՄՊԸ-ի ձկնաբուծական նպատակով անանուն բնական աղբյուրից 60.0 լ/վ ջրաքանակով ջրառի ջրօգտագործման թույլտվության ստացման հայտը: Բոլոր շահագրգիռ անձինք, ովքեր կցանկանան ծանոթանալ փաստաթղթի մշակման աշխատանքներին և փաստաթղթի նախագծի նախնական տարբերակին, կարող են աշխատանքային օրերին ժամը 17 - ից - 18 - ը դիմել ջրային ռեսուրսների կառավարման և պահպանության մարմին (հասցեն՝ Կառավարական 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ): Ծանուցմամբ ներկայացրած փաստաթղթի նախագծի նախնական տարբերակի վերաբերյալ դիտողություններ և անաչարկություններ ներկայացնելու դեպքում փաստաթղթի քննարկումը տեղի կունենա 2021 թվականի դեկտեմբերի 25-ին, ժամը 16:00 ին, Կառավարական 3-րդ տուն, 5-րդ հարկ, 541 սենյակ:

Շրջակա միջավայրի նախարարություն

2022 թվականի մարտի 10-ին «Ֆիշ Ֆարմ Մենեջմենթ» ՄՊԸ-ն ստացել է վայրկյանում 60 լիտր ծավալով ջրառի թույլտվություն: Ջրային կադաստրի փաստաթղթերում որպես աղբյուր նշված է «անոնիմ բնական աղբյուր», որը գտնվում է Ղազարավան գյուղի վարչական տարածքում:

Ջրօգտագործող տվյալներ				Ջրառի տվյալներ									
Անան աղբյուրի և/կամ ջրաբերության կետի համար	Ջրօգտագործման արտադրողի համար	Ջրօգտագործման արտադրողի անուն	Ջրօգտագործման արտադրողի հասցեն	Ջրառի քանակ	Ջրառի միավորի միավոր	Ջրառի անոնիմ անուն	Ջրառի անոնիմ հասցեն	Ջրառի միավորի միավորի միավոր	Ջրօգտագործման անուն	Ջրօգտագործման անուն	Ջրառի քանակ	Ջրառի միավորի միավոր	Ջրառի միավորի միավոր
101	101	Կոնստանտին	21/01/2015	21/09/2020	Կոնստանտին	2 օրերից և և	Արտերեզու	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	1215.34	60	60
105	105	Կոնստանտին	21/01/2015	21/09/2020	Կոնստանտին	1 օրերից և և	Արտերեզու	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	199.72	12	12
102	102	Կոնստանտին	21/01/2015	21/09/2020	Կոնստանտին	2 օրերից և և	Արտերեզու	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	690.167	360	360
100	100	Կոնստանտին	21/01/2015	21/09/2020	Կոնստանտին	2 օրերից և և	Արտերեզու	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	1077.99	100	100
999	999	Կոնստանտին	21/01/2015	21/09/2020	Կոնստանտին	2 օրերից և և	Արտերեզու	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	427.26	120	120
996	996	Կոնստանտին	21/01/2015	21/09/2020	Կոնստանտին	1 օրերից և և	Արտերեզու	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	189.16	60	60
996	996	Կոնստանտին	21/01/2015	21/09/2020	Կոնստանտին	1 օրերից և և	Արտերեզու	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	189.16	60	60
994	994	Կոնստանտին	21/01/2015	21/09/2020	Կոնստանտին	1 օրերից և և	Արտերեզու	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	9.6	4.9	4.9
993	993	Կոնստանտին	21/01/2015	21/09/2020	Կոնստանտին	1 օրերից և և	Արտերեզու	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	21.66	2.9	2.9
111	111	Կոնստանտին	21/01/2015	21/09/2020	Կոնստանտին	1 օրերից և և	Արտերեզու	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	Արտերեզու Կոնստանտին Կոնստանտին	2.96	1.9	1.9

Հակակոռուպցիոն ազգային նախաձեռնություն

Ջրային կադաստրի տվյալների համաձայն՝ տվյալ ջրային ռեսուրսից օգտվելու իրավունքը հետագայում երկարաձգվել է և շարունակում է գործել մինչև 2028 թվականը:

<http://swcadastre.env.am/WaterIntakeDischarge.aspx?RadGrid1ChangePage=116>

Ջրային ռեսուրսների զգալի ծավալի օգտագործման իրավունքների ձևակերպումը տեղի էր ունենում մի շրջանում, երբ Արսեն Թորոսյանը զբաղեցնում էր գործադիր իշխանության համակարգի առանցքային պաշտոններից մեկը, իսկ նրա հայրը միաժամանակ թե՛ ձկնաբուծական բիզնեսի համասեփականատերն էր, թե՛ շրջակա միջավայրի նախարարության՝ ջրային ռեսուրսների մոնիթորինգի հետ կապված կառույցի աշխատակիցը:

Ընտանիքի անդամների պաշտոնական դիրքի և բնական ռեսուրսների օգտագործման նկատմամբ կոմերցիոն շահի համընկնումն ակնհայտ հանրային հետաքրքրություն է ներկայացնում և պետական մարմինների կողմից լրացուցիչ թափանցիկություն է պահանջում:

Թորոսյանի ընտանիքի ձկնաբուծական բիզնեսը. պատգամավորի հայրը, նախկին փոխնախարարը և ընկերությունից անհետացած դուրսգրումը

2021 թվականին Արսեն Թորոսյանի շրջապատն սկսեց բիզնես զարգացնել ձկնաբուծության ոլորտում «Ֆիշ Ֆարմ Մենեջմենթ» ՍՊԸ-ի միջոցով, որը գրանցվել էր 2021 թվականի մայիսի 27-ին Արագածոտնի մարզի Ղազարավան գյուղում:

Ընկերության պատմությունն ուշագրավ է դրա մասնակիցների կազմով: Նրանց թվում տարբեր տարիների հայտնվել են Արսեն Թորոսյանի հայրը, առողջապահության նախարարությունում նրա նախկին տեղակալը, ինչպես նաև անձինք, ովքեր երկար տարիներ մտել են նախկին նախարարի մերձավոր մասնագիտական շրջապատի մեջ:

Ի սկզբանե ընկերության հիմնադիրներն են եղել Շավարշ Գրիգորյանն ու նրա կինը՝ Էդիտա Գուրոյանը: Շավարշ Գրիգորյանն Արսեն Թորոսյանի ամենամոտ թիմակիցներից ու զինակիցներից է: Թորոսյանի կողմից առողջապահության նախարարությունը գլխավորելու շրջանում նա զբաղեցնում էր առողջապահության նախարարի տեղակալի պաշտոնը: Դրանից առաջ Գրիգորյանը եղել է «Առողջապահական ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկի տնօրենի ժամանակավոր պաշտոնակատարը, ղեկավարել է Սևանի հոգեկան առողջության կենտրոնը և աշխատել որպես առողջապահության նախկին նախարար Լևոն Ալթունյանի օգնական:

Սակայն ընկերության ստեղծումից արդեն մի քանի ամիս անց՝ 2021 թվականի հոկտեմբերի 19-ին, սեփականության կառուցվածքն էականորեն փոխվեց: 80%-ի չափով վերահսկիչ փաթեթն անցավ Արսեն Թորոսյանի հորը՝ Գևորգ Թորոսյանին: Եվս 20% ստացավ Սարգիս Թադևոսյանը, ով միաժամանակ ստանձնեց ընկերության տնօրենի պաշտոնը:

Սարգիս Թադևոսյանը նույնպես կապված էր Թորոսյանի շրջապատի հետ: Նրա որդին՝ Ռազմիկ Թադևոսյանը, Արսեն Թորոսյանի՝ նախարար աշխատած տարիներին եղել է նրա վարորդը, իսկ Թորոսյանի պատգամավոր ընտրվելուց հետո աշխատանքի է ընդունվել որպես պատգամավորի օգնական: Ավելի ուշ Ռազմիկ Թադևոսյանը տեղափոխվել է Արագածոտնի մարզպետի խորհրդակցականի պաշտոնին:

Ձկնարուծական տնտեսության կազմակերպման համար ընկերությունը Սարգիս Թաղևոսյանից վարձակալել է ինը ավազան և Ղազարավան գյուղում գտնվող 217 քառակուսի մետր մակերեսով արտադրական նշանակության հողամաս:

Առանձնահատուկ հետաքրքրություն է ներկայացնում ընկերության սեփականատերերի փոփոխության պատմությունը: 2023 թվականին տեղեկություններ հայտնվեցին այն մասին, թե Գևորգ Թորոսյանն իբր դուրս է եկել «Ֆիշ Ֆարմ Մենեջմենթ» ՍՊԸ-ի մասնակիցների կազմից, իսկ ընկերության միակ սեփականատեր է դարձել Սարգիս Թաղևոսյանը:

Սակայն Պետական ռեգիստրի տվյալներն այս վարկածը դնում են կասկածի տակ: Համաձայն «Ֆիշ Ֆարմ Մենեջմենթ» ՍՊԸ-ի իրական շահառուների հայտարարագրի, որը ներկայացվել է 2026 թվականի փետրվարի 4-ին, ընկերության սեփականատերերի կազմը 2021 թվականի հոկտեմբերից մնացել է անփոփոխ: Գևորգ Թորոսյանը նախկինի պես տնօրինում էր ընկերության 80% բաժնեմասը, իսկ Սարգիս Թաղևոսյանը պահպանում էր իր 20%-ը և շարունակում էր ղեկավարել ձեռնարկությունը տնօրենի պաշտոնում:

Իրական շահառուների վերաբերյալ հայտարարագիր

Հայտարարագրի հաստատման ամսաթիվ՝ 04/02/2025

Վազմաներկություն	Վազմաներկության սկզբանք
ՏՎՅՆՆԵՐ	
Անվանում	«ՏԻՇ ՏՆՄՄ ՄԵԿԱՑԻՆՔ»
Անուն թատրոնատոմ*	Finch Pharm Management
Գրանցման համար	273.110.1180071
Գրանցման ամսաթիվ	27.05.2021
Ապրտարագրի տեսակ	
Վազմաներկությունը ցուցանված է	Ոչ
ՀԱՏՈՒՎ ԱՄԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	

Իրական շահառուներ	Իրական շահառուներ
ԱՆՑՆԱԿԱՆ ՏՎՅՆՆԵՐ	
Անուն	Գևորգ
Ազգանուն	Քոչարյան
Քաղաքացիություն	Շաքատան
Իրական շահառու-գտնակառ ամսաթիվ	10/10/2021
ԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՆԱԿՈՒ ԸՆԿՐ	
*Ֆ-1 «Ֆ-1/տրյակի նամ անտրյակի կերտով տրտանտոմ է տվյալ իրականանվան անձի ձայնի իրականաց տվող թատնանակի (թատնտոնակի) մտակրի 20 ն ակնի տրտրին նամ տրտրակի նամ անտրյակի կերտով ունի 20 ն ակնի տրտրու մասնակրություն իրականանվան անձի կանոնադրական կապտարտմ»	Այո
Անանակրություն թակ. %	80 %
Իրական շահառու Վազմաներկություն կանոնադրական կապտարտմ ունի	Ուղյակի ձատնակրություն
ԱՆՑՆԱԿԱՆ ՏՎՅՆՆԵՐ	
Անուն	Աստղիս
Ազգանուն	Քոչարյան
Քաղաքացիություն	Շաքատան
Իրական շահառու-գտնակառ ամսաթիվ	10/10/2021
ԻՐԱԿԱՆ ԸՆԿՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆԴԻՍԱՆԱԿՈՒ ԸՆԿՐ	
*Ֆ-1 «Ֆ-1/տրյակի նամ անտրյակի կերտով տրտանտոմ է տվյալ իրականանվան անձի ձայնի իրականաց տվող թատնանակի (թատնտոնակի) մտակրի 20 ն ակնի տրտրին նամ տրտրակի նամ անտրյակի կերտով ունի 20 ն ակնի տրտրու մասնակրություն իրականանվան անձի կանոնադրական կապտարտմ»	Այո
Անանակրություն թակ. %	20 %
Իրական շահառու Վազմաներկություն կանոնադրական կապտարտմ ունի	Ուղյակի ձատնակրություն
*Ֆ-2 «Ֆ-2/անկրտանտմ է տվյալ իրականանվան անձի տրտնտրության ընդհանուր նամ ընտաղի ղեկավարում իրականացնող կապտանտարտ անձ	Այո

<https://e-register.moj.am/hy/companies/52674936/declarations/7061b52e-eea4-4e7e-b862-ca1fa3e2085c>

Այսպիսով, փաստաթղթերը վկայում են այն մասին, որ «Ֆիշ Փարմ Մենեջմենթ» ՍՊԸ-ի նկատմամբ վերահսկողությունը ողջ ժամանակահատվածում պահպանվել է Արսեն Թորոսյանի ընտանիքի ձեռքում: Դրա հետ մեկտեղ, ընկերության գործունեությանը մասնակցել են անձինք, ովքեր երկար տարիներ մտել են առողջապահության նախկին նախարարի մերձավոր մասնագիտական և անձնական շրջապատի մեջ:

<https://www.hetq.am/ru/article/149580>

<https://hetq.am/ru/article/154316>

Թորոսյանի ընտանիքի հողային գործարքները. նույն ազգանունները, նոր ակտիվները

Հակակոռուպցիոն ազգային նախաձեռնություն

Արսեն Թորոսյանի ընտանիքի հողային ակտիվների ընդլայնումն ընթանում էր նրա շրջապատի հետ կապված կոմերցիոն նախագծերի զարգացմանը զուգահեռ: Հատկանշական է, որ անշարժ գույքի մի շարք գործարքներում ֆիզուրացնում էին միևնույն անձինք, ովքեր նախկինում արդեն հայտնվել էին «Ֆիշ Փարմ Մենեջմենթ» ՍՊԸ ձկնաբուծական ընկերության պատմության մեջ:

Հողամասերի ձեռքբերման առավել ակտիվ փուլը տեղի ունեցավ 2021 թվականի աշնանը: Ընդ որում, դա տեղի ունեցավ գրեթե միաժամանակ ձկնաբուծական ընկերության սեփականության կառուցվածքի փոփոխության հետ, երբ «Ֆիշ Փարմ Մենեջմենթ» ՍՊԸ-ի վերահսկիչ փաթեթն անցավ պատգամավորի հորը՝ Գևորգ Թորոսյանին:

2021 թվականի հոկտեմբերի 20-ին Արսեն Թորոսյանն Արագածոտնի մարզի Փարպի գյուղում միանգամից երկու հողամաս է գնել Աննա Թադևոսյանից՝ Սարգիս Թադևոսյանի կնոջից, ով դրանից կարճ ժամանակ առաջ ձկնաբուծական նախագծում դարձել էր Թորոսյանի ընտանիքի բիզնես գործընկերը: Հողամասերի արժեքը կազմել է համապատասխանաբար 3,7 միլիոն և 1,3 միլիոն դրամ:

Նույն օրը պատգամավորը ևս մեկ հողամաս է ձեռք բերել Կոտայքի մարզի Քարաշամբ գյուղում՝ 12,3 միլիոն դրամով: Մեկ ամիս անց՝ 2021 թվականի նոյեմբերի 26-ին, հաջորդել է նույն գյուղում ևս մեկ հողամասի գնումը՝ 2,7 միլիոն դրամով:

Այսպիսով, մեկուկես ամսից էլ պակաս ժամանակահատվածում Արսեն Թորոսյանը ձեռք է բերել չորս հողամաս՝ շուրջ 20 միլիոն դրամ ընդհանուր արժողությամբ:

Ընդ որում, հայտարարագրում բացակայում են տեղեկությունները հողամասերի մակերեսի վերաբերյալ, ինչը թույլ չի տալիս համադրել ձեռքբերումների արժեքը օբյեկտների բնութագրերի հետ և ինքնուրույն գնահատել գործարքների շուկայական լինելը:

Ձեռք բերված ակտիվների մի մասը հետագայում օտարվել է: 2022 թվականի նոյեմբերին Քարաշամբի երկու հողամասերն էլ վաճառվել են Արթուր Թորոսյանին՝ համապատասխանաբար 14 միլիոն և 6 միլիոն դրամով: Եվս կես տարի անց՝ 2023 թվականի մայիսի 16-ին, Փարպիի հողամասերը 4,5 միլիոն և 3,3 միլիոն դրամով վաճառվել են օտարերկրյա քաղաքացի Կրեկուար Նախմի Պաննեին:

Հողային ձեռքբերումները չեն սահմանափակվել միայն 2021 թվականի գործարքներով: Դեռևս 2020 թվականի սեպտեմբերին Արսեն Թորոսյանը Ծաղկաձորում ձեռք էր բերել 13,7 միլիոն դրամ արժողությամբ հողամաս: Հետագայում հենց Ծաղկաձորն է դարձել ընտանիքի գույքային ակտիվության հիմնական կենտրոններից մեկը:

2023 թվականին Թորոսյանը փոխառություններ է տրամադրել «Ծաղկաձոր Պարկ» ՍՊԸ-ին, իսկ արդեն 2024 թվականի մարտին այս առողջարանային քաղաքում ձեռք է բերել 75 միլիոն դրամ արժողությամբ բնակելի տուն: Առանձնահատուկ ուշադրություն է գրավում այն փաստը, որ հայտարարագրում օբյեկտի ձեռքբերման եղանակը նշված է որպես «այլ»՝ առանց հավելյալ պարզաբանումների:

Զուգահեռաբար սեփական հողային ակտիվներն է ձևավորել նաև պատգամավորի կինը՝ Վարդանուշ Թևանյանը: 2022 թվականի հունիսին նա Ապարանում ձեռք է բերել 2,9 միլիոն դրամ արժողությամբ հողամաս:

Այսպիսով, գույքային հայտարարագրերի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ 2020–2024 թվականների ընթացքում Թորոսյանի ընտանիքը հետևողականորեն ավելացրել է հողային և անշարժ գույքի ակտիվները Հայաստանի տարբեր տարածաշրջաններում: Ընդ որում, գործարքների մի մասն իրականացվել է այն անձանց մասնակցությամբ, ովքեր արդեն իսկ կապված էին ընտանեկան բիզնեսի և պատգամավորի մերձավոր շրջապատի հետ, իսկ անշարժ գույքի ձեռքբերման որոշակի հանգամանքներ, ներառյալ՝ հողամասերի մակերեսների վերաբերյալ տվյալների բացակայությունը և Ծաղկաձորում տան ձեռքբերման

չբացահայտված եղանակը, մի շարք հարցեր են թողնում առանց հանրային պարզաբանումների:

<https://archive.yerevan.today/all/society/106549/1-toun,-5-hoghataratsq%d5%9d-amaranocayin-gotoum,-60-hazar-evro,-41-mln-dram,-20-hazar-dolar%e2%80%a6-arsen-torosyani-haytararagiry>

<https://hetq.am/hy/article/149580>

Պատմություն, որն ավարտված չէ

Իշխանությունում աշխատելու տարիների ընթացքում Արսեն Թորոսյանը դարձավ Նիկոլ Փաշինյանի թիմի ամենանախաջելի և միևնույն ժամանակ ամենահակասական ներկայացուցիչներից մեկը:

«ՅՕՅ-ի տղա» «մահվան նախարար», կոռուպցիայի դեմ պայքարող, նախարար, պատգամավոր, գործարար, բարեփոխիչ, եկեղեցու և պետության մասին ավանդական պատկերացումների քննադատ: Ամեն որ ունի իր Թորոսյանը:

Սակայն քաղաքական վեճերի հետևում մնում են փաստաթղթերը, թվերն ու փաստերը, որոնք հավաքված են այս հետաքննության մեջ: Եվ դրանք ցույց են տալիս, որ վերջին տարիների ամենաազդեցիկ պաշտոնյաներից մեկի գործունեության վերաբերյալ հարցերը զգալիորեն ավելի շատ են, քան ստացված պատասխանները:

